

OPINNÄYTETYÖ

Lasten ja nuorten taidekeskus Annantalon näyttelytoiminnan kehittäminen

Anna Puhakka

Kulttuurituotanto YAMK
(60 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
(4/2021)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Kulttuurituotanto YAMK

Tekijät: Anna Puhakka

Opinnäytetyön nimi: Lasten ja nuorten taidekeskus Annantalon näyttelytoiminnan kehittäminen

Sivumäärä: 50 ja 10 liitesivua

Työn ohjaaja(t): Laura Päiviö-Häkämies

Työn tilaaja(t): Annantalo

Annantalo on lasten ja nuorten taidekeskus, joka on osa Helsingin kaupungin organisaatiota. Sen ydintehtävä on tarjota helsinkiläisille lapsille, nuorille ja perheille laadukkaita kulttuuri- ja taidekasvatuspalveluita. Toimintaa ohjaavat myös Helsingin kaupunkistrategia ja vuonna 2020 julkaistu Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 –visio. Yksi keino tehtävän toteuttamiseksi Annantalossa on näyttelyiden tuottaminen.

Tämän opinnäytetyön tehtävänä on tutkia Annantalon näyttelyprosessin onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä. Työn tavoitteena on tuottaa kehitysehdotuksia Annantalon näyttelytilan profilointiin sekä luoda prosessimalli näyttelyiden tuottajalle. Kehitysehdotusten tarkoitus on tukea pitkäjänteisten strategisten tavoitteiden saavuttamista.

Työ on laadullinen tutkimus, joka on toteutettu monimenetelmäisesti. Tutkimuksessa kartoitettiin erilaisten näyttelytilojen profilointia Suomessa Annantalon näyttelytoiminnan kehittämiseksi. Näyttelyprosessiin liittyviä tehtäväkuvia tarkasteltiin kuvaamalla kuratointiprosessia ja selvittämällä lisäarvoa tuottavia mahdollisuuksia näyttelyistä vastaavan kulttuurituottajan työtehtävissä. Aineistonhankinnan ja näyttelyprosessin mallinnuksen osalta toteutettiin tapaustutkimus, joka perustui Annantalossa järjestettyyn Poikkipolkuja ekologiaan -näyttelyyn. Blueprinting -menetelmä oli apuna prosessiin liittyvien roolien ja ajankäytön mallinnuksessa. Kohdennetulla kyselytutkimuksella selvitettiin Annantalon kehittäjäopettajien mahdollisuuksia toimia taidepedagogisena voimavarana yleisötyön suunnittelussa ja toteutuksessa.

Annantalolla on merkittävä rooli helsinkiläisten lasten ja nuorten kulttuuri- ja taidekasvatuksessa. Tutkimuksen perusteella merkitystä on mahdollista vahvistaa entisestään kehittämällä näyttelyprosessia tämän tutkimuksen ehdotusten mukaisesti ja kohdentamalla uudistustyöhön riittävät resurssit. Johtopäätökseni sisältävät kolme kehitysehdotusta: näyttelytilojen uudelleen profiloiminen, näyttelyprosessin selkeämpi resursointi laajoissa näyttelyprojekteissa ja yleisötyöntöihin perustaminen.

Tämä opinnäytetyö tuottaa työn tilaajalle uutta tietoa ja konkreettisia kehitysehdotuksia näyttelytoiminnan kehittämisen tueksi. Muiden kaupunkien vastaavanlaiset toimijat voivat hyödyntää tämän tutkimuksen kehittämis ehdotuksia omassa työssään.

Asiasanat: näyttely, näyttelyprosessi, strategia, yleisötyö, taide

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Master's Degree in Cultural Management

Author: Anna Puhakka

Title: Development of the exhibition process at Annantalo Art Centre

Number of Pages: 50 and 10 attachment pages

Supervisor(s): Laura Päiviö-Häkämies

Commissioned by: Annantalo Art Centre

Annantalo is an arts centre for children and young people in Helsinki and part of the City of Helsinki organisation. Its primary aim is to provide high-quality cultural and art pedagogical services to children, youths and families in Helsinki. Annantalo's operations are guided by the City of Helsinki strategy, as well as the Art and Culture in Helsinki 2030 vision, published in 2020. One way of furthering these strategic goals are Annantalo's exhibitions.

The purpose of this thesis is to examine Annantalo's exhibition process and elements that contribute to its success. The aim of this work has been to produce development proposals for profiling Annantalo's exhibition spaces, as well as to create a process model for exhibition production. The purpose of the development proposals is to support the achievement of long-term strategic goals.

This work is a qualitative study, which was approached using multiple methods. In order to develop the exhibition process, different types of exhibition spaces in Finland were profiled and the curatorial process studied in order to clarify and identify opportunities to further develop the role of the cultural producer. A case study of the exhibition "Criss-Crossing Ecologies", exhibited at Annantalo, was used as a method of research to create a model of the exhibition process. The Blueprinting method was used to depict the roles and work time spent on the exhibition. A targeted survey was used to investigate Annantalo's three development pedagogues' potential to work as an existing resource to create and design audience participatory programming

Annantalo plays a significant role in the arts and cultural education of children and young people in Helsinki. The importance of its role can be strengthened by further developing the exhibition process, using the development proposals depicted in this thesis, and by allocating sufficient resources to ensure its success. The conclusions of this thesis are three development proposals for Annantalo: re-profiling the exhibition spaces, resourcing the exhibition process in large-scale exhibition projects, and establishing a team for audience participatory work.

This thesis provides new information and concrete proposals to support the development of Annantalo's exhibitions. Similar actors in other cities can take advantage of the development proposals set out in this thesis and use them to develop their own work.

Keywords: exhibitions, strategy, art, exhibition process, audience participation

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	5
2	Annantalo toimintaympäristönä	7
	2.1 Tilaaajan esittely	7
	2.2 Annantalon arvot ja strategia	9
	2.3 Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 visio.....	11
3	Lähestymistapa ja tutkimusmenetelmät.....	13
	3.1 Tapaustutkimus	13
	3.2 Blueprinting	14
	3.3 Kyselytutkimus	14
4	Annantalon tilat näyttelyprosessin määrittäjänä.....	16
	4.1 Taustana erilaiset galleria- ja näyttelytilat Suomessa	16
	4.2 Annantalon galleria- ja näyttelytoimintaa määrittelevät erityistehtävät	20
5	Näyttelyprosessin henkilöstön osaamisen kehittäminen	23
	5.1 Annantalon kulttuurituottajan rooli näyttelyiden tuotannossa.....	23
	5.2 Kuraattorin rooli näyttelyiden tuottamisessa	24
6	Näyttelyprosessin tapaustutkimus ja kyselytutkimus	28
	6.1 CASE: Poikkipolkuja ekologiaan -näyttely	28
	6.2 Kyselytutkimus Annantalon kehittäjäopettajien työnkuvasta.....	34
7	Aineiston analyysi ja kehitysehdotukset.....	40
	7.1 Annantalon näyttelytilojen uudelleen profilointi	40
	7.2 Näyttelyprosessit ja resurssit.....	42
	7.3 Kehitysehdotukset.....	44
8	Lopuksi	46
	LÄHTEET	47
	LIITTEET	52

1 JOHDANTO

Maaliskuussa 2020 julkaistiin Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 visio, jonka tarkoituksena on ohjata seuraavan kymmenen vuoden kulttuuristrategiaa Helsingissä. Sen hypoteesina on, että kaupungin rahoittamien kulttuurilaitosten vastuu on toimia taiteen alustana ja mahdollistajana sekä vahvistaa kaupungin kulttuuritarjontaa ja arvostusta. Elinikäinen yhteys taiteeseen nähdään tärkeänä. (Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030. 2020, 3)

Kehittämistyön tilaaja on Annantalo, joka on lasten ja nuorten taidekeskus Helsingin kaupungin organisaatiossa. Annantalon tavoitteena on suotuisan ilmapiirin ja edellytysten luominen lapsille ja nuorille taiteen ja kulttuurin kokemiseen, tekemiseen ja näkemiseen Helsingissä. Tavoitteena on myös tuoda lapset ja nuoret täysivaltaisiksi toimijoiksi kaupungin taide- ja kulttuurielämässä. (Annantalo 2021) Annantalon erityisrooli lasten ja nuorten taidekeskuksena vahvistui Helsingin kaupungin organisaatiossa vuonna 2021, jolloin Annantalon johtajan roolia laajennettiin Helsingin kaupungin lastenkulttuuripäälliköksi. Helsingin kulttuurijohtaja Mari Männistön mukaan uusi lastenkulttuuripäällikön tehtävä on ratkaiseva Annantalon roolin kasvaessa lastenkulttuurin kehittäjänä Helsingissä (Helsingin kaupunki 2020). Muutos voidaan tulkita Helsingin kaupungin tahtotilana vahvistaa lastenkulttuurin asemaa ja strategista roolia organisaatiossa.

Edellä kuvattujen muutosten myötä tuli tarve selvittää, miten kulttuurivision tavoitteita voidaan edistää Annantalon toimintojen kautta. Kehitystehtäväksi muodostui Annantalon näyttelytoiminnan onnistumiseen vaikuttavien tekijöiden kehittäminen ja näyttelyprosessin kuvaaminen. Tutkimuskohteeksi valittiin näyttelytilojen profilointi sekä prosessin hallinnointi ja kehittäminen erityisesti näyttelyistä vastaavan kulttuurituottajan toimesta. Työn tavoitteena on tuottaa kehitysehdotuksia Annantalon näyttelytilan profilointiin, luoda prosessimalli näyttelyiden tuottajalle tukemaan pitkäjänteisten strategisten tavoitteiden saavuttamista sekä palvella entistä paremmin Annantalon laajaa kohderyhmää.

Kehitystyö liittyi kiinteästi aiempaan tehtävääni Annantalon näyttelyistä vastaavana kulttuurituottajana. Tehtäväni oli 1,5-vuoden kulttuurituottajan sijaisuus, jonka aikana minulla oli mahdollisuus kehittää työnkuvaa osana opinnäytetyötä käytännön työn ohessa. Työn toteutus tapahtui työyhteisön jäsenenä.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, jota lähestyin monimenetelmäisesti. Aineistonhankintamenetelmänä käytettiin tapaustutkimusta Annantalossa järjestettyä Poikkipolkuja ekologiaan -näyttelystä. Näyttelyprosessi kuvattiin Blueprinting menetelmän

avulla. Tämän lisäksi toteutettiin kohdennettu kysely, jossa kartoitettiin Annantalon kehittäjäopettajien työnkuvaan liittyvää ajankäyttöä sekä mahdollisuuksia ja kiinnostusta suunnitella ja toteuttaa näyttelyihin liittyvää yleisötyötä.

Tapaustutkimuksen kohteena oli siis syksyllä 2020 Annantalossa esillä ollut Poikkipolkuja ekologiaan -näyttelyn prosessi. Näyttelyn tarkoituksena oli tuoda nykyaikaisen kärkekijöitä, joiden tuotantoa esitellään yleensä aikuisille suunnatuissa näyttely- tai museotiloissa, lastenkulttuurin kontekstiin. Näyttely oli alun perin tarkoitus olla osa vuonna 2020 järjestettävää Helsinki Biennaalia, mikä ohjasi näyttelyn sisällöllistä kehitystä ja lähtökohtia. Covid-19 pandemiasta johtuen Helsinki Biennaali siirtyi vuoteen 2021, mutta näyttely päätettiin kuitenkin toteuttaa erillisenä kokonaisuutena osana Annantalon näyttelytoimintaa syksyllä 2020.

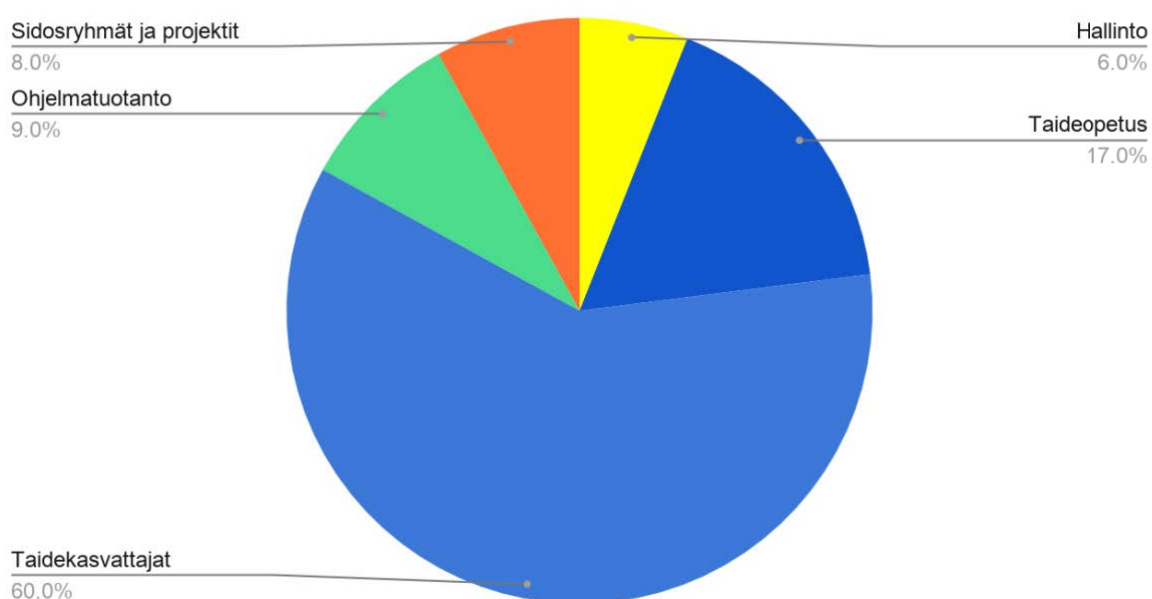
Työssä haluttiin tunnistaa painopisteitä, joilla Kulttuuri ja taide Helsingissä 2030 visiota voidaan käytännössä edistää Annantalon näyttelytoiminnan kautta. Tältä osin työ tarjoaa myös näkökulmia strategisten päämäärien edistämiseen osana kaupunkiorganisaation eri prosesseja.

2 ANNANTALO TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ

2.1 Tilaajan esittely

Annantalo on lasten ja nuorten monitaiteinen taidekeskus, joka on aktiivinen yhteiskunnallinen toimija ja kulttuurikasvatuksen verkostoja ylläpitävä taho. Annantalo perustettiin vuonna 1987 ja se on Helsingin suurin lastenkulttuuritoimija. Maaliskuussa 2021 Annantalossa työskenteli 65 henkilöä, joista 39 oli taidekasvattajia ja 26 muuta henkilöstöä. (Annantalon henkilöstä 2021; Annantalon toimintakertomus 2020, 1). Helsingin kaupungin organisaatiossa Annantalo asettuu Kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialaan, jossa se edustaa kulttuurin edistämisen palvelualaa. Annantalon tehtävänä kulttuurin edistäjänä kaupungin organisaatiossa on omalta osaltaan täydentää lapsille ja nuorille suunnattuja taidekasvatus- ja kulttuuripalveluita Helsingissä. Osana työtään Annantalo kehittää lastenkulttuuria myös valtakunnallisella tasolla. (Helsingin kaupunki, 2021)

Annantalon henkilöstö 2021

Kuvio 1: Annantalon henkilöstö 2021, Annantalon nykyinen organisaatio kaavion pohjalta muotoiltu kuvio, joka kuvastaa Annantalon henkilöstön jakoa prosentuaalisesti tammikuussa 2021.

Annantalon henkilökunta on jaettu kolmeen tiimiin: Taideopetus, Ohjelmatuotanto sekä Sidosryhmät ja Projektit. Taideopetustiimi on suurin Annantalossa ja siihen kuuluu 77% työntekijöistä. Taideopetukseen kuuluu 11 henkilöstön jäsentä ja 39 kausiluontoisestit erisuuruksilla sopimuksilla työskentelevää taidekasvattajaa. Taideopetuksen henkilöstössä

työskentelee myös kahden vuoden määräaikaikaisilla sopimuksilla kolme kehittäjäopettaja nimikkeellä olevaa taidepedagogia. Heidän erityistehtävänä on kahden vuoden aikana kehittää Annantalossa 1) alle kouluikäisten taidekasvatusta; 2) nyky- ja mediataide näkökulmaa ja 3) taiteidenvälisyyttä ja vuorovaikutusta. Annantalon taideopetustiimi tarjoaa taidepedagogista opetusta yli kymmenessä taideaineessa. Tiimin suurin tehtävä on tuottaa monialaista taidekasvatusta kouluille 5x2 ja 2x5 kurssien kautta, joissa luokat tutustuvat eri taideaineisiin joko kaksi tuntia viitenä eri päivänä tai vaihtoehtoisesti viisi tuntia kahtena eri päivänä. Näiden lisäksi taideopetustiimi tuottaa Taideneuvola toimintaa ja erilaisia kulttuurikursseja. (Annantalon henkilöstö 2021; Annantalon toimintasuunitelma 2021, 2)

Ohjelmatuotantotiimin henkilöresurssi on 9 % Annantalon työntekijöistä ja siihen kuuluvat kolme kulttuurituottajaa, yksi tekniikan vastaava, yksi tuotantoharjoittelija ja yksi siviilipalveluksessa oleva tekniikan avustajana toimivan henkilö. Annantalon ohjelmatuotanto vastaa muun muassa näyttelyistä, kesätoiminnasta, juhlasalin ohjelmistosta, Virtuaalisesta Annantalosta, festivaaleista sekä tapahtumista, joita järjestetään osana lapsille, nuorille ja perheille suunnattua avointa ohjelmaa. Annantalon ohjelmatuotantotiimistä kaksi kulttuurituottajaa osallistuu myös muihin tehtäviin Annantalon taideopetustiimissä. (Annantalon henkilöstö 2021; Annantalon toimintakertomus 2020)

Sidosryhmät ja projektit -tiimiin (SIP-tiimiin) kuuluu 8 % työntekijöistä mukaan lukien kolme kulttuurituottajaa, yksi projektikoordinaattori ja yksi projektituottaja. SIP-tiimi tuottaa ja koordinoi lastenkulttuuriin liittyviä projekteja ja hankkeita muun muassa Taidetestaajat, Kulttuurin kummilapset -hanke, Kultus, Kulttuurikasvatuksen foorumi. Lisäksi se osallistuu Lastenkulttuurikeskusten liiton toimintaan, jonka puheenjohtajana toimii tiimin esimies Tiina Susiluoto tammikuusta 2021 (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto 2020). Annantalon hallintoon kuuluu Annantalon johtaja ja Helsingin Lastenkulttuuripäällikkö, toimistos sihteeri, yksi kulttuurituottaja, joka työskentelee läheisesti SIP-tiimin kanssa sekä osa-aikainen koordinaattori, joka työskentelee läheisesti ohjelmatuotannon ja taideopetuksen kanssa pääasiallisesti viestinnällisissä tehtävissä. (Annantalon henkilöstö 2021; Annantalon toimintakertomus 2020)

Tammikuussa 2021 Annantalon johtajan roolia laajennettiin sisältämään myös Helsingin kaupungin lastenkulttuuripäällikön tehtävän. Tässä yhteydessä hänen vastuulleen sisällytettiin myös Helsingin lastenkulttuurin ja siihen liittyvät yhteistyön kehittämistehtävät kansallisesti ja kansainvälisesti. (Oikotie 2020). Kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialan esittelyn mukaan Helsinki on “paras kaupunki nuorille ja lapsille”. (Helsingin kaupunki, 2021) Tämä korostaa Annantalon

roolia ja tarvetta tuottaa laadukkaita palveluita osana toimialansa strategiaa, koska se on toimialan sisällä ainoa lastenkulttuuriin keskittyvä taho. Muutkin Helsingin kaupungin toimijat kuten alueelliset kulttuurikeskukset tuottavat lapsille ja nuorille palveluita. Lastenkulttuurin kokonaispalvelut muodostavat kuitenkin vain osan kulttuurikeskusten toiminnasta. Annantalon erityisasiantuntemus lastenkulttuurin kentällä näkyy myös Annantalon roolissa valtakunnallisissa ja kansainvälisissä verkostoissa (Annantalon toimintasuunnitelma 2021, 4).

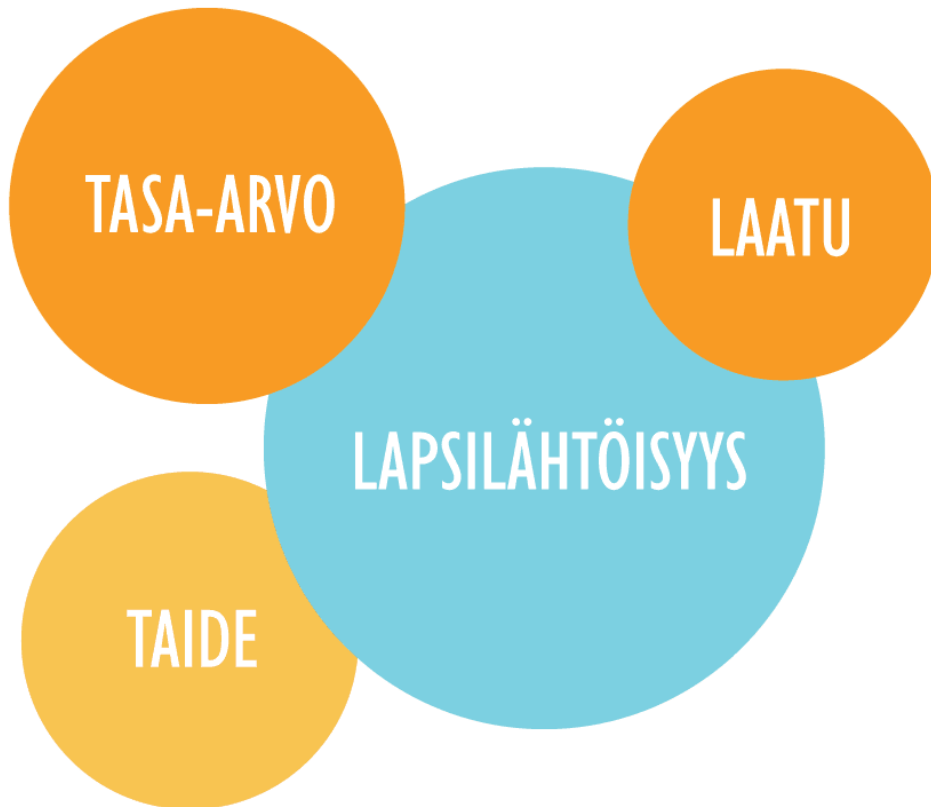
2.2 Annantalon arvot ja strategia

Annantalon toimintaa ohjaavat kulmakivet ovat lapsilähtöisyys, tasavertaisuus, kestävä kehitys ja taidekasvatus. Annantalon perustoimintojen lisäksi organisaation toimintaa ohjaavat Helsingin kaupunkistrategia ja Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 –visio. Näiden lisäksi Annantalo on sitoutunut edistämään Opetus- ja kulttuuriministeriön lastenkulttuurin yleisavustuksen määrittämiä tavoitteita: 1) taiteen ja kulttuurin tasavertaista saavutettavuuden lisäämistä lapsille, alueen taide- ja kulttuurialan toimijoiden yhteistyön vahvistaminen, lastenkulttuurikeskusten yhteistyön lisääminen koulujen, päiväkotien ja leikkipuistojen kanssa; 2) kulttuurikasvatussuunnitelmien valmistelutyön ja toteuttamisen edistäminen kunnissa ja 3) lastenkulttuurikeskusten toiminnan määrällisen ja laadullisen vaikutuksellisuuden tietojen tiedonkeruun tukeminen. (Annantalon toimintasuunnitelma 2021, 1)

Annantalo on myös henkilöstötasolla sitoutunut oman kestävän kehityksen strategian luomiseen, jonka työskentelyä pohjustettiin henkilöstölle suunnatuissa työpajoissa vuonna 2020. Kestävän kehityksen strategiaa edistetään Annantalon tiimien kesken keväällä 2021. Strategisena päämääränä on pienentää Annantalon negatiivisia ympäristövaikutuksia palvelutuotannossa ja energian käytössä sekä pohtia syvällisemmin käytössä olevia materiaaleja ja niiden kierrätystä. (Annantalon toimintakertomus 2020, 1) Nämä kestävän kehityksen tavoitteet tukevat myös laajemmin Annantalon tulevaisuuspainotteisuutta, joka viime vuosina on ilmennyt muun muassa Taiteiden tulevaisuuksiin - hankkeessa ja sitä inspiroineessa Tulevaisuus laboratorio -näyttelyssä, jotka toteutettiin yhteistyössä Tulevaisuuskoulun kanssa (Taiteiden tulevaisuuksiin – tulevaisuuskasvatuksen menetelmiä alakoululaisille 2019).

Lastenkulttuurikeskusten liiton (LAKU) jäsenenä Annantalo edustaa Helsinkiä ja on sitoutunut edistämään Lastenkulttuurin laatukäsikirjan tilastointitavoitteita. LAKU-liiton arvot ohjaavat myös jäsenyytensä kautta Annantalon toimintaa, jossa arvostetaan ammattimaisesti ja laadukkaasti toteutettujen lastenkulttuurisisältöjen tarjoamista tukien lapsen kehitystä ja

maailmankuvaa, monimuotoisuutta, saavutettavuutta, lasten omaa roolia taiteellisina toimijoina ja taiteen itseisarvoa. (Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto, 2020)

Kuvio 2: Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto 2021. Liiton toimintaa ohjaa yhteinen strategia. Kuva viitattu 12.3.2021 <https://lastenkulttuuri.fi/liitto/strategia/>

Annantalon strategiaa on viime vuosina ohjannut myös Maailman toimivin kaupunki, Helsingin kaupunkistrategia 2017-2021. Helmikuussa 2021 Jan Vapaavuori peilasi kaupunkistrategian onnistumista ja sen tavoitteiden asettelua, jolloin hän myös totesi, että strategia on tarkoituksellisesti kirjoitettu siten että ”jokaisella oli paitsi mahdollisuus, myös velvollisuus miettiä, mitä strategian toteutuminen omassa työssä konkreettisesti vaati ja merkitsi.” (Vapaavuori 2021) Annantalossa työskennelleenä olen kokenut, että sen laajemmat tavoitteet kansainvälistymisestä, digitalisaation kehityksestä, segregaaation vähentämisestä ja paremmasta Helsingistä ovat olleet tietynlainen viitekehys, johon Annantalon oma strategia pohjautuu. Mielenkiintoista on, miten seuraavalla kaupunkistrategialla pyritään kehittämään kaupunkia ja miten sen vaikutukset näkyvät Annantalossa.

2.3 Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 visio

Maaliskuussa 2020 julkaistiin *Kulttuuri ja taide Helsingissä 2030* visio tukemaan ja kehittämään Helsingin kaupungin kulttuuristrategiaa. Vision laadinnan alkusanat sijoittuvat vuoteen 2017, kun kaupunginvaltuutettu Jörn Donnerin toivomuksesta Helsingin kaupunki nimesi itsenäisen taide- ja kulttuurivisiotyöryhmän, jonka tehtävänä oli tarkastella taiteen ja kulttuurin roolia Helsingin kaupungissa pitkäjänteisesti. Osana työtään työryhmän tuli ehdottaa tavoitteita taiteen ja kulttuurin kehitykselle sekä mahdollisia toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi. Työryhmä koostettiin taiteen ja kulttuurin kentän asiantuntijoista ja työryhmän puheenjohtajana toimi Helsingin kaupunginorkesterin intendentti Aleksi Malmberg. Vision työstämisessä kuultiin myös nuoria helsinkiläisiä, mikä tuotti visioon *Nuorten visio 2030* näkökulman. (Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 2020, 26-27, 31)

Visio kuvaa alueellisen kulttuuritarjonnan rakenteiden kehitystarpeita avaamalla nykytilannetta ja vision toimintaehdotuksilla pyritään ratkaisukeskeiseen kehitykseen. Visio käsittelee sekä Helsingissä toimivien taiteilijoiden ansaintarakenteita ja työllistymismahdollisuuksia että tarvetta kehittää kulttuuripalveluita muun muassa Helsingin yöelämässä, sosiaali- ja terveyspalvelujen saralla, lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksia lisäämällä, monikulttuurisuutta ja -kielisyyttä huomioimalla, taiteen ja tieteen yhteistyömahdollisuuksia kehittämällä ja erityisesti vahvistamalla taiteen itseisarvoa ja oikeutta kokea taidetta jokaisen helsinkiläisen elämässä. (Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 2020, 2-13, 15-16, 22-24)

Nuorten visio 2030 työryhmään kuului kuusi 16-17 vuotiasta nuorta. Nuoret koostivat visionsa järjestämällä avoimen tapahtuman Kallion kirjastossa sekä kuulemalla ja keräämällä ihmisten näkemyksiä ja unelmia, haastatteleamalla ihmisiä eri puolilla Helsinkiä ja sparrailupäivänä visiotyöryhmän kanssa. Nuorten visio 2030 keskittyi Helsingin jakamiseen neljään pääalueeseen: Groove Zone, Nostalgia, Rock ja Contemporary. Alueiden tarkoituksena olisi tuoda ihmisiä yhteen itselleen sopivan kulttuuritarjonnan lähelle ja luoda mahdollisuuksia ihmisille tavata yhteisesti kiinnostavan kulttuuritarjonnan äärellä. (Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 2020, 26-27; Nuorten taide- ja kulttuurivisio 2030 kanavalta Nuorten Helsinki 2021)

Tässä työssä keskityn Annantalon näyttelyprosessin kehitykseen ja siihen, miten vision tavoitteita olisi mahdollista edistää näyttelyistä vastaavan kulttuurituottajan työssä. Keskityn seuraaviin visiossa esitettyihin toimintoihin: 1) kaikkien helsinkiläisten oikeuteen pitää yhteys taiteeseen läpi elämän; 2) taiteen vaalimiseen sekä sen alustana ja mahdollistajana toimimiseen

ja 3) taiteeseen ympäristönä, jossa on mahdollista turvallisesti käsitellä jännitteitä ja uhkakuvia. (Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 2020, 3, 5, 8)

Visiossa taiteen voima tulevaisuuden kehityksessä ja sen kohtaamisessa tulee esille toistuvasti. Vision mukaan taiteen monimuotoisuus mahdollistaa tavan kohdata itsensä ja rakentaa yhteisön ja yksilön yhteyttä menneisyyteen, nykyhetkeen ja tulevaisuuteen. Taiteen kautta on myös mahdollista pohtia turvallisessa tilassa pelottaviakin asioita ja tapahtumia. (Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 2020, 6, 20-21). Koronapandemian aikana tarve tulevaisuuden ennakkointiin sekä yhteiskunnallinen tarve ymmärtää ympäröivää maailmaa ja oppia poikkeuksellisesta maailmantilasta on lisääntynyt entisestään. Samalla pelko ja ahdistus tulevaisuudesta on kärjistynyt. (Megatrendit koronan valossa, 2020 70-75) Taiteella on myönteinen vaikutus siihen, miten elämän laatu ja onnellisuus koetaan sekä, miten taide vaikuttaa positiivisesti terveyteemme erityisesti vähentämällä ahdistuneisuutta. (Näkökulmia taiteen ja kulttuurin terveysvaikutuksista 2017; How Arts and Culture Can Help COVID-19 Anxiety, 2020)

3 LÄHESTYMISTAPA JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tässä työssä tutkin Annantalon näyttelyprosessin onnistumiseen vaikuttavia tekijöitä. Tavoitteena oli näyttelytoiminnan kehittäminen, jotta se pystyisi aiempaa laajemmin palvelemaan kohderyhmänsä ja organisaation strategisia tavoitteita. Tarkastelin näyttelytilan profilointia sekä prosessin hallinnointia ja kehittämistä erityisesti näyttelyistä vastaavan tuottajan toimesta.

Teoreettisena viitekehyksenä ja tutkimusaineistona olen hyödyntänyt Annantalon toiminnasta kertovia lähteitä, kuten toimintasuunnitelmaa, toimintakertomusta ja Helsingin kaupungin kulttuuristrategiaa ohjaavaa Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 -visiota. Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 aineiston lisäksi olen kerännyt tietoa kulttuuristrategian rakentamisesta ja implementoinnista osallistumalla aktiivisesti useaan visiota käsittelevään työpajaan ja webinaariin osana työtäni Helsingin kaupungin organisaatiossa vuosina 2019-2021. Frame Contemporary Art Finlandin tuottamien Taidegalleriatilastojen 2016-2019 sekä eri artikkelien, julkaisujen ja kokemukseni kautta olen tutkinut erilaisten galleria- ja näyttelytilojen profilointia ja hallinnoivien tahojen merkitystä näyttelytilan profiloinnissa. Kuraattorin roolia pohtiessani olen hyödyntänyt suomalaisia ja kansainvälisiä julkaisuja, tutkimuksia ja artikkeleita.

Tuotin kehittämistyön laadullisena tutkimuksena, käyttämällä useita menetelmiä. Aineistonhankintamenetelmänä käytin tapaustutkimusta Annantalossa järjestetystä Poikkipolkuja ekologiaan -näyttelyn prosessista. Blueprinting menetelmällä kuvasin näyttelyprosessiin liittyviä rooleja ja ajankäyttöä. Kehittäjäopettajille kohdennetun kyselyn kautta kartoitin heidän työnkuvaansa liittyvää ajankäyttöä ja mahdollisuuksia kehittää yleisötyökokonaisuuksia taidepedagogisista lähtökohdista osana Annantalon näyttelytoimintaa.

Tässä työssä käytin laadullisia ja määrällisiä menetelmiä. Sisällön analyysin tein laadullisesta näkökulmasta. Tutkimusaineistoa analysoidessa otin huomioon työn tilaajan strategisia tavoitteita ja teoreettisen viitekehyksen aineistoa, joiden kautta oli mahdollista tuottaa laaja kuva Annantalon näyttelytoiminnasta ja tuottaa kehitysehdotuksia.

3.1 Tapaustutkimus

Tapaustutkimus (case study) on hyvä lähestymistapa paneutua perusteellisesti tutkimuskohteeseen ja sen toimintakulttuuriin. Tämä antaa vankan perustan tehdä käytännön

kehitysehdotuksia tutkimuskohteen toimintaan. Tapaustutkimus tuottaa tietoa todellisessa toimintaympäristössä jo käytetystä prosessista. Tapaustutkimuksen kohde on Annantalon päägalleriatilassa 21.08.2020–14.2.2021 toteutettu Poikkipolkuja ekologiaan näyttely. Tapaustutkimuksessa kuvataan yksityiskohtaisesti näyttelyprosessi, siihen liittyvät tehtävät, työnjako ja näyttelyssä toteutettu yleisötyö. Laajan, yksityiskohtaisen ja kattavan kuvan saamiseksi on tapaustutkimuksen kohteen tarkasteluun käytetty useampia menetelmiä. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2010, 52-55)

Tässä työssä yleisötyö määritellään näyttelyiden osana toteutettavaksi kaikille avoimeksi ja maksuttomaksi toiminnaksi. Yleisötyön arvioin näyttelyiden sisältöä avaavana toimintana ja tapana sitouttaa kävijöitä toimintaan. Yleisimmät yleisötyön muodot näyttelyissä ovat esittelykierrokset, erilaiset opastukset ja työpajat. Yleisötyön tarkoituksena on tarjota kohderyhmälle tilaisuus syventää heidän ymmärrystään näyttelyyn liittyvistä teemoista ja käsitteistä sekä luoda tilaisuus uusien asioiden oppimiselle. (Sorjonen & Sivonen 2015, 18) Annantalossa yleisötyötä toteutetaan lapsilähtöisesti ja taidepedagogisista lähtökohdista. (Annantalon toimintasuunnitelma 2021, 1-2)

3.2 Blueprinting

Blueprinting-menetelmällä kuvataan prosessi visuaalisesti ja se tuottaa ymmärrettävän kokonaisuuden myös henkilöille, jotka eivät osallistuneet prosessiin. Prosessikaaviosta on mahdollista tunnistaa prosessin kipupisteitä ja resursseja, joiden pohjalta on mahdollista tehdä kehitysehdotuksia. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti, 2014. 178, 179) Prosessikuvauksessa käytin Gantt-kaaviota, joka havainnollistaa Annantalon näyttelyistä vastaavan kulttuurituottajan roolin ja näyttelyprosessin ajankäytön. (20|20 Business Insight Ltd., 2021.) Gantt-kaaviolla kuvataan Poikkipolkuja ekologiaan näyttelyprosessin tehtäviin liittyvät roolit, aikataulut ja käytössä olleita resursseja.

3.3 Kyselytutkimus

Kyselytutkimus on määrällinen menetelmä, joka soveltuu tapauksiin, joissa kyselyn kohteesta on jo olemassa tietoa. Määrällisen tutkimuksen kautta pyrittiin löytää vastauksien pohjalta mahdollisia yleistyksiä. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti, 2014. 121-124, 128-135) Tapaustutkimuksen tulosten perusteella osoittautui tarpeelliseksi selvittää Annantalon erityisosaaajien mahdollisuus osallistua näyttelyprosessin yleisötyön suunnitteluun ja

toteutukseen. Kohdennettu kyselytutkimus suunnattiin Annantalon kehittäjäopettajille. Kyselytutkimuksella selvitettiin Annantalon erityisosaajien mahdollisuus ja halukkuus osallistua näyttelyprosessiin yleisötyöosuuksissa.

Keväällä 2021 toteutettiin sähköinen Google Forms -kysely, joka käsitti 21 kysymystä. (LIITE 3). Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa Annantalon kehittäjäopettajien toimenkuvaan kuuluvia tehtäviä ja kiinnostusta yleisötyön tuottamiseen osana työnkuvaa tulevaisuudessa. Kehittäjäopettajia pyydettiin vastauksissa jättämään huomioimatta Covid-19 pandemiasta aiheutuneita muutoksia työnkuvaan.

Kyselytutkimuksen alussa pyydettiin määrittämään työtehtävien ajankäyttöä 10 % tarkkuudella sekä esittämään ajankäyttötoiveita. Kyselyssä tiedusteltiin mahdollisuuksista edistää kehitystehtäviä yli Annantalon tiimirajojen.

Lisäksi kyselyssä kartoitettiin nykyinen ajankäyttö yleisötyön suunnitteluun ja sen toteutuneisiin muotoihin. Kyselyllä pyrittiin myös ymmärtämään laajemmin vastanneiden tahtotilaa suunnitella ja toteuttaa yleisötyötä tulevaisuudessa erityisesti osana Annantalon näyttelyitä. Kehittäjäopettajia pyydettiin esittämään myös näkemyksiään siitä, miten näyttelyiden yhteydessä on mahdollista toteuttaa laadukasta yleisötyötä tulevaisuudessa. Lopuksi vastaajia pyydettiin kertomaan vapaasti lisähuomioita tai tarkentamaan vastauksiaan.

Kyselyn kohderyhmäksi valittiin Annantalon kehittäjäopettajat (3 kpl), joiden tehtävänä on kehittää eri taidepedagogisia osa-alueita vuosina 2020-2021 osana Taideopetustiimiä. Nykyisten resurssien puitteissa ja yleisötyön erikoisosaamisen vaativuuden takia, kehittäjäopettajilla olisi tarvittava asiantuntemus suunnitella ja toteuttaa yleisötyökokonaisuuksia. Oli tarpeen selvittää kehittäjäopettajien näkemykset mahdollisuudesta suunnitella ja toteuttaa yleisötyön kokonaisuuksia osana työnkuvaa ja kartoittaa heidän tahtotilaansa käyttää työaikaan yleisötyön suunnitteluun ja toteutukseen tulevaisuudessa.

Kyselyn aineiston käsittelin Google Forms lomakkeen kautta ja vastauksia verrattiin toisiinsa. Tulokset esitettiin prosentuaalisena informaationa ajankäytöstä sekä sanallisesti esitettyinä vastauksina.

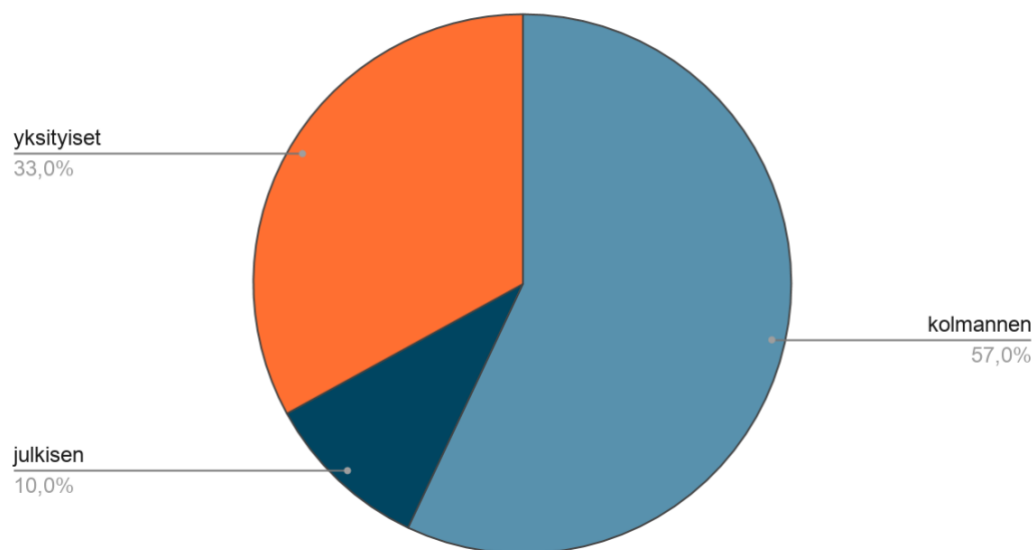
4 ANNANTALON TILAT NÄYTTELYPROSESSIN MÄÄRITTÄJÄNÄ

Tässä luvussa esitellään lyhyesti erityyppisiä näyttelytiloja ja niiden hallinnointiin osallistuvia tahoja. Perinteisten galleriatilojen lisäksi tarkastellaan myös taidemuseoiden näyttelytiloja. Työssä pohditaan museo- ja galleriatilojen eroavuuksia tavoitteidensa osalta. Tarkoituksena on määrittellä Annantalon näyttelytilojen rooli ja verrata sen näyttelytiloja laajemmän taidekentän kontekstiin. Lopuksi näyttelytiloja tarkastellaan suhteessa niiden erikoistehtäviin lastenkulttuurin edistäjänä Helsingin kaupungin organisaatiossa.

4.1 Taustana erilaiset galleria- ja näyttelytilat Suomessa

Suomessa taidegallerioita ylläpitävät yksityiset, julkiset ja kolmannen sektorin toimijat. Frame Contemporary Art Finlandin suorittaman Taidegalleriatilasto 2019 tutkimuksen mukaan toimijat jakautuvat prosentuaalisesti seuraavasti: kolmannen sektorin galleriatilat 57 %, yksityisen sektorin (kaupalliset) galleriatilat 33 % ja julkisen sektorin yleensä kuntien hallinnoimat galleriatilat 10 %. (Kuvio 3) Julkisen sektorin galleriatilat toimivat yleensä kulttuurikeskuksen yhteydessä. Annantalon galleriat eivät ole mukana tutkimuksessa, mutta esimerkiksi Helsingin kaupungin kulttuurikeskus Caisan, Malmitalon ja STOA:n galleriatilat ovat. (Taidegalleriatilasto 2019. 2020)

Galleriatiloja hallinnoivat tahot Suomessa 2019

Kuvio 3: Suomalaiset taidegalleriat taustaorganisaation mukaan vuonna 2019, % (n=116). Mukautettu diagrammi Frame Contemporary Art Finland, Taidegalleriatilasto 2019 julkaisusta.

Merkittävimmät gallerian tulonlähteet ovat myyntiprovisiot, näyttelyvuokrat sekä apurahat ja avustukset. Yksityisen sektorin tuloista suurin osa kertyy myyntiprovisioista ja noin 20 % myönnettyistä avustuksista. Kolmannen sektorin toimijat ovat riippuvaisia eri lähteistä koostuvasta tulosta, joista vuonna 2019 77 % koostui Opetus- ja kulttuuriministeriön sekä Taiteen edistämiskeskuksen myöntämistä avustuksista. Galleriatoimintaa rahoitetaan tämän lisäksi esimerkiksi verkkomyynnillä ja taidelainaamotoiminnalla. (Taidegalleriatilasto 2019. 2020, 16-19; Taidegalleriatilasto 2016. 2017, 33-34)

Suomessa on eniten kolmannen sektorin galleriatiloja ja niitä hallinnoiviin tahoihin kuuluu valtakunnallisia tai alueellisia taiteilijaseuroja ja -liittoja, yhdistyksiä, säätiöitä sekä taiteilijoiden, kuraattoreiden tai erilaisten verkostojen ylläpitämiä galleriatiloja. Näiden tilojen toiminnalle luonteenomaista on taiteilijavetoisuus ja voiton tavoittelemattomuus. Työntekijäresurssit kolmannen sektorin gallerioissa ovat usein pienemmät kuin yksityisen tai julkisen sektorin gallerioissa. Tehtävät jakautuvat koko ja osa-aikaisten työntekijöiden lisäksi myös vapaaehtoisille työntekijöille. Taiteilijavetoisissa gallerioissa usein taiteilija itse valvoo näyttelyä. Tämä pienentää työntekijäresurssin tarvetta gallerian hallinnoinnissa. (Taidegalleriatilasto 2019. 2020, 21-22; Taidegalleriatilasto 2016. 2017, 33-35; Taidegalleriatilasto 2017. 2018, 18-19)

Kolmannen sektorin gallerioiden näyttelyvalinnat tapahtuvat yleensä ammattitaiteilijoille suunnatun avoimen haun kautta. Hakuja järjestetään yleensä yhdestä kahteen kertaan vuodessa ja valinnat tehdään yleisesti 6-18 kuukautta ennen näyttelyn toteutusta. (MUU ry 2020.) Näyttelyhakemuksia arvioi useimmiten ammattitaiteilijoista koostuva ryhmä tai näyttelytoimikunta. Näyttelyt vaihtuvat yleensä kolmen tai neljän viikon välein sisältäen myös ripustus- ja purkuajat. (Taidegalleriatilasto 2017. 2018, 5) Valtakunnallinen keskiarvo vuosittain järjestetyistä näyttelyistä kolmannen sektorin gallerioissa on 18 kappaletta vuodessa. Vuonna 2019 Framen taidegalleriatilastoon huomioiduista kolmannen sektorin gallerioista 66 % peri näyttelyvuokraa. Ainoastaan 8 % kaikista tilastossa olevista kolmannen sektorin gallerioista ei perinyt näyttely provisiota ja 18 % eivät myyneet teoksia. (Taidegalleriatilasto 2019. 2020, 6, 12-13)

Yksityisen sektorin gallerioissa toiminnan tarkoituksena on tuottaa voittoa myymällä edustamiensa tai näyttelytiloissa esitettyjen taiteilijoiden teoksia. Yksityisen sektorin gallerioissa näyttelyhakuprosessi jakautuu avoimen haun kautta valikoitaviin ja gallerian edustamien taiteilijoiden näyttelyihin. Valinnoissa painotetaan useimmin teosten myyntiprosenttia, jonka kautta galleriatoiminnan taloudellinen turvaaminen pyritään takaamaan.

Näyttelyvalinnat ovat myös yksityisen gallerian omistajan määriteltävissä ja ne profiloituvat selkeämmin tietyn taidemediumin esittämiseen kuin kolmannen sektorin gallerioissa. (Taidegalleriatilasto 2016. 2017 & Mänttari-Butler 2010, 33-36) Vuoden 2019 Taidegalleriatilastot tutkimukseen osallistuneista yksityisen sektorin gallerioista kaikki perivät näyttelyprovision. Tämän lisäksi näyttelyvuokraa perittiin 27 % ajasta. Yksityisen sektorin gallerioissa näyttelyitä järjestettiin vuosittain keskimäärin 13. (Taidegalleriatilasto 2019. 2020, 5-7, 12-13, 19)

Julkisen sektorin gallerioita on Suomessa vähemmän kuin muita gallerioita. Ne sijoittuvat lähinnä kaupunki- ja kuntasektorin tiloihin kuten kulttuurikeskuksiin sekä taideoppilaitosten tiloihin (Taidegalleriatilasto 2018. 2019, 2). Vuonna 2019 niissä järjestettiin keskimäärin 14 näyttelyä vuodessa. Julkisen sektorin gallerioissa oli myös keskimäärin eniten kävijöitä. (Taidegalleriatilasto 2019. 2020, 5-7) On kuitenkin tarpeen huomioda, että kulttuurikeskusten ja taidekeskusten kävijämäärät saattavat vääristyä riippuen siitä, mihin kävijälaskurit sijoitetaan ja laskevatko ne esimerkiksi samanaikaisesti kirjaston tai muun toiminnan asiakkaita näyttelykävijöiksi erityisesti, kun näyttelytila on matkan varrella. Taidegalleriatilasto 2019 osallistuneista julkisen sektorin gallerioista yksikään ei perinyt näyttelyprovisiota. Sen sijaan 58 % niistä peri taiteilijoilta näyttelyvuokraa. (Taidegalleriatilasto 2019. 2020, 12-13) Julkisen sektorin gallerioissa tavoite ei ole myydä taidetta, vaan tukea näyttelyiden kautta jotain laajempaa organisaationaalista strategista teemaa tai linjausta ja luoda saavutettavia kulttuuripalveluita.

Taidemuseoiden ja taidegallerioiden tilat eivät avaudu kävijälle välttämättä kovinkaan erilaisina. Molempia tiloja määrittävät usein pelkistetyt seinät sekä valaistut ja selkeästi esillä olevat taideteokset näyttelyteksteineen. Huomattavia eroja kuitenkin taidemuseon ja gallerian organisaationaalisessa järjestäytymisessä on havaittavissa esimerkiksi työnkuvissa. Museoissa yleisimmät työnimikkeet ovat museonjohtaja, amanuenssi, kuraattori, museolehtori, konservaatordi, museomestari, museovalvoja ja opas (Museoliitto, 2021.), kun kolmannen ja yksityisen sektorin gallerioissa yleisimmät työnimikkeet ovat toiminnanjohtaja ja näyttelyvastaava. (Taidegalleriatilasto 2017. 2018, 18) Julkisen sektorin gallerioissa, esimerkiksi Helsingin kaupungin organisaatiossa kulttuurikeskuksissa ja Annantalon taidekeskuksessa näyttelyistä vastaavien työntekijöiden työnimike on kulttuurituottaja. (Helsingin kaupungin kulttuurikeskukset, 2021)

Museot myyvät hyvin harvoin taidetta ja niiden näyttelyt useimmiten koostuvat kiinteistä näyttelystä sekä harvemmin vaihtuvista näyttelykokonaisuuksista. Museoilla on myös omat

kokoelmat, joita ne vaalivat ja ylläpitävät. (Museoliitto, 2021) Museot suunnittelevat näyttelykokonaisuudet kahdesta kolmeen vuotta ennen itse näyttelyn järjestämistä. Museoilla on myös selkeästi määritetyt tavoitteet, kohderyhmät ja erityisala, joiden asiantuntijoita museossa työskentelee. Taidegalleriatoiminta sen sijaan pelkistetyksi ilmaistuna pyrkii lähinnä esittämään nykyaiteilijoiden teoksia ja myymään niitä ja/tai näyttelytoiminnalla laajentamaan esimerkiksi kulttuurikeskusten palveluita.

Museoiden toimintaa ohjaa museolaki. Sen mukaan alueellisen ammatillisen museon hyväksyminen valtion osuuteen määräytyy seuraavien ehtojen mukaisesti momentissa 7 §.

- 1) toimia kulttuuriperinnön asiantuntijana sekä kehittää ja edistää museotoimintaa, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta;
- 2) toimia kulttuuriympäristön, erityisesti rakennetun ympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntijana, joka antaa lausuntoja, osallistuu asiantuntijana viranomaisneuvotteluihin ja antaa neuvontaa, sekä kehittää ja edistää kulttuuriympäristön vaalimista, toimialansa yhteistyötä sekä kulttuuriympäristötiedon digitaalista tallentamista ja saatavuutta;
- 3) toimia taiteen ja visuaalisen kulttuuriperinnön asiantuntijana sekä kehittää ja edistää toimialansa yhteistyötä sekä taiteen ja visuaalisen kulttuuriperinnön tallentamista ja digitaalista saatavuutta.

Laki myös määrää, että museotoiminnan tarkoituksena on:

- 1) kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen tallentaminen ja säilyttäminen;
 - 2) aineistoja ja muita sisältöjä koskevan tutkimuksen edistäminen ja hyödyntäminen;
 - 3) aineistojen ja tiedon saatavuuden, saavutettavuuden ja käytön edistäminen;
 - 4) kulttuuri- ja luonnonperinnön sekä taiteen esittäminen ja elämysten tarjoaminen;
 - 5) yleisötyö, vuorovaikutus sekä opetuksen ja kasvatuksen edistäminen
- (Museolaki 314/2019)

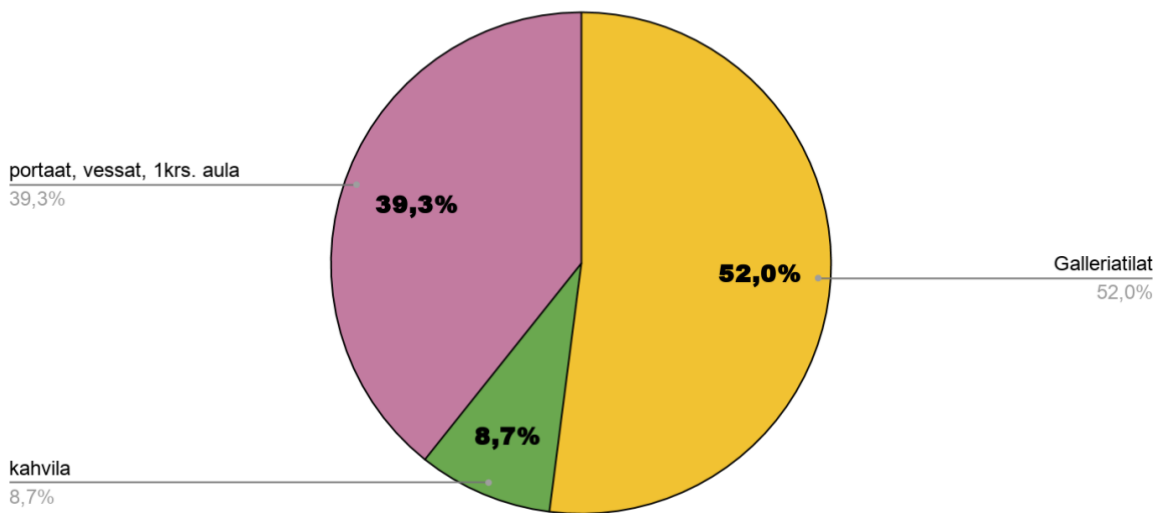
Yksityisen, kolmannen ja julkisen sektorin gallerioissa ei ole lakisääteisiä toimintaohjeita eikä rajoitteita, vaan näyttelytoiminnan tarkoituksena on päämääräisesti luoda näkyvyyttä taiteilijoille ja myydä esillä olevia teoksia. Useimmissa taidegallerioissa on erikoistumisala. Kuitenkaan esimerkiksi kuvanveisto- (Sculptor 2021) tai taidegrafiikka- (Graafikot ry) erikoistumisaloja ei ole lakisääteisesti määrätty.

4.2 Annantalon galleria- ja näyttelytoimintaa määrittelevät erityistehtävät

Annantalossa on kolme galleriatilaa, joista vastaa yksi kulttuurituottaja. Suurin päägalleriatila sijaitsee ensimmäisessä kerroksessa ja on kooltaan 135m². Toisessa kerroksessa on kaksi pienempää galleriatilaa, jotka ovat molemmat pinta-alaltaan noin 30m². Näiden lisäksi näyttelytiloina käytetään toisen kerroksen aulatiloja (222 m²), jonne on rakennettu kaksi pienimuotoista “näyttelykuutiota” ja seiniin on kiinnitetty seinäripustusalustoja. Toisen kerroksen aulaa käytetään pääasiallisesti taideoppilaiden teosten esittämiseen. (Annantalon Pohjapiirrokset 2021)

Annantalon yleisölle aina avoinna olevista sisätiloista näyttelyiden käytössä on 52 % (LIITE 1), kahvilalla 8,7 % ja loput 39,3 % ovat muita julkisia tiloja kuten asiakas-wc:t, portaikot ja ensimmäisen kerroksen aulatilat. (Annantalon Pohjapiirrokset 2021) Näyttelyistä vastaavan kulttuurituottajan hallinnoimiin näyttelytiloihin kuuluu myös Annantalon etupihalla sijaitseva “Taikalyhty”, joka on huvimajatyypinen kirkasseinäinen rakennus. Taikalyhtyä on käytetty näyttelysisältöjen lisäksi muun muassa kasvihuoneena ja itsestään ohjautuvana työpajatilana kesätoiminnan yhteydessä.

Annantalon kaikille kävijöille avoinna olevat tilat

Kuvio 4: Annantalon aukioloaikoina kaikille kävijöille avoimet tilat. Mukautettu Annantalon pohjapiirustusten perusteella.

Annantalon näyttelyiden pääkohderyhmänä ovat helsinkiläiset lapset, nuoret ja perheet. Näyttelyiden määrä vaihtelee vuosittain riippuen näyttelyaikojen kestosta ja mahdollisista näyttelytiloihin sijoittuvista muista toiminnoista kuten ulkopuolisten tanssi- ja teatteriryhmien residenssit. Vuonna 2020 järjestettiin yhteensä 13 näyttelyä. (Annantalo Tilastopohja 2020.

2021) Näyttelyiden erityistehtävä korostaa lapsilähtöistä ajattelua ja lapsen omaan maailmaan kytkeytyvien näyttelykokonaisuuksien tuottamista. (Annantalon toimintakertomus 2020, 3-9) Käytettävissä oleva näyttelytilojen määrä sekä tarve tuottaa yleisöyön palveluita kohderyhmille säätelee toiminnan laajuutta, suuntaa ja toteutumista.

Annantalon näyttelyihin ei ole sisäänpääsymaksua. Näyttelyt mahdollistavat lapsille ja nuorille oman tilan, jossa he voivat kokea taidetta yhdessä. Yleisöyötä näyttelyiden yhteydessä kohdennetaan pääkohderyhmien lisäksi koulu- ja varhaiskasvatusryhmille ilmaisena, matalan kynnyksen taidekasvatuksena. Annantalon näyttelyissä esitetään muun muassa ammattitaiteilijoiden ja eri taidekentän toimijoiden kanssa yhteistyössä toteutettuja näyttelykokonaisuuksia. Ammattitaiteilijoiden ja temaattisten näyttelyiden lisäksi Annantalossa tuodaan esille lasten tekemää taidetta keväisin järjestetyssä opetuksen taidenäyttelyssä. (Annantalon toimintasuunnitelma 2021, 2-3)

Yleisöyön toteutukselle näyttelyissä ei ole erillistä budjettia. Yleisöyön kustannus muodostuu useimmiten näyttelyistä vastaavan kulttuurituottajan käyttämästä ajasta, jota hän käyttää muiden työtehtävien ohessa esimerkiksi näyttelyopastuksiin. Virtuaalisen Annantalon puitteissa toteutetaan myös enenevissä määrin taidekasvatuksellista yleisöyötä SOME-kanavissa linkittyen näyttelytoimintaan esimerkiksi taiteilijaesittelyiden kautta ja maaliskuussa 2021 avautui Annantalon ensimmäinen virtuaalinäyttely *Mitä valo kuvaa?* (Annantalo 2021). Kaikille avointa taidepedagogista yleisöyötä toteutetaan ajoittain myös yhteistyössä Annantalon taidekasvattajien kanssa esimerkiksi Taideneuvola ja Tehdään taidejuttuja työpajojen kautta. Työpajojen sisällöt eivät kuitenkaan aina pohjaudu näyttelyihin vaan seuraavat omaa kurssisuunnitelmaa. Poikkeuksena on Annantalon taideopetuksen keväänäyttely, jossa taidekasvattajat ovat kytkeneet näyttelyn osaksi lapsille ja perheille avointa työpajatoimintaa. Taidekasvattajien työsopimuksissa on osittain otettu huomioon taideopetuksen näyttelyyn liittyvä yleisöyöntarve, jolloin näyttelybudjettia on mahdollista subventoida taideopetuksen budjetista. Tämän lisäksi kaupungilta on ajoittain mahdollista anoa lisärahoitusta esimerkiksi englanninkielisen yleisöyön toteutukseen. (Annantalon toimintakertomus 2020)

Näyttelyiden budjetti on ainakin vuodesta 2019 ollut 30 000 € vuodessa. Jaettuna prosentuaalisesti näyttelytilojen kesken 11 kuukauden aukiolon aikana tämä vastaa yläkerran pienemmissä gallerioissa 387,50 €/kk/tila ja alakerran suuremmassa päägalleria tilassa 1725€/kk/tila. Tällä budjetilla katetaan kokonaisuudessaan näyttelyiden kustannukset. Kustannuksiin sisältyy muun muassa taiteilijoiden tekijänoikeuskorvaukset, palkkiot

sivukuluineen, mahdolliset toteutuskustannukset ulkopuolisille toimittajille, näyttelyiden avajaiset, yleisötyön kokonaisuudet sekä näyttelyihin liittyvät tulostukset ja kuljetuskustannukset teoksista, jotka toimitetaan pääkaupunkiseudun ulkopuolelta. Lisäksi näyttelyille on varattu erillinen 5000 €:n näyttelytilojen huoltokustannus budjetti. Siitä maksetaan muun muassa maalit, kitit, maalaus- ja huoltovälineet, puu- ja metallitavara (ruuvit, naulat), tarvittavat tekniikkaostot kuten kaiuttimet, esitystekniikkaa ja näyttelytilojen huoltoihin liittyvät palkkiot sivukuluineen.

Suurin kustannus on tekijänoikeuskorvaukset ja palkkiot taiteilijoille ja muille taidekentän toimijoille. Vuonna 2020 yksittäisen taiteilijan tekijänoikeuskorvaus 60 päivän näyttelystä Annantalon päägalleriatilassa oli yhteensä 2080 €, jossa kävijämäärät edellisellä vuonna oli arvioitu olevan 60 000/a. Toisen kerroksen näyttelytilojen kävijämäärät olivat 30 000 vuodessa ja yhden taiteilijan tekijänoikeuskorvaus 60 päivän kestoisesta näyttelystä oli 1690 €. Tapaustutkimuksessa esitetään Poikkipolkuja ekologiaan näyttely. Sen kesto oli 180 päivää ja näyttelyyn osallistui 6 taiteilijaa. Tekijänoikeuskorvaus jokaiselle taiteilijalle oli 1050 €, minkä lisäksi taiteilijoille maksettiin erillinen näyttelypalkkio taiteilijaesittelyvideoista ja rakennuskustannuksista. Tekijänoikeuskorvaukset määräytyvät Suomessa Kuvasto ry:n mukaisesti, joka on visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusjärjestö. Kuvasto ohjeistuksen mukaisesti taiteilijakohtainen maksimikorvaus näyttelystä on 5000 €. (Kuvasto 2021)

Annantalon näyttelytoiminta linkittyy ajoittain myös muihin Helsingin kaupungin järjestämiin tapahtumiin kuten Helsinki Biennaaliin, jolloin näyttelytoiminta on osa *Inspired by Helsinki Biennaali* -ohjelmistoa. Tässä työssä tapaustutkimuksen kohteena oleva Poikkipolkuja ekologiaan -näyttely oli alun perin suunniteltu osaksi *Inspired by Helsinki Biennaali* -ohjelmistoa. Näyttely toteutettiin kuitenkin erillisenä kokonaisuutena, vaikka se oli sisällöllisesti Helsinki Biennaalin tematiikan inspiroima. Korona-pandemian takia Helsinki Biennaali jouduttiin siirtämään vuoteen 2021. (Annantalon toimintakertomus 2020, 8)

Vuonna 2020 näyttelyistä vastaavan kulttuurituottajan ripustusteknillisenä tukena toimi tekniikan vastaava yhdessä siviilipalveluaan suorittavan tekniikan assistentin kanssa. Lisäksi vuoden aikana avustavissa näyttelytehtävissä toimi kolme ensimmäisen vuoden kulttuurituotanto-opiskelijaa sekä kolme kieliharjoittelijaa. Annantalon muu henkilöstö ja taidekasvattajat toimivat erilaisissa konsultoivissa rooleissa näyttelyihin liittyen siinä määrin kuin taloudelliset resurssit ja työaika sen mahdollistivat.

5 NÄYTTELYPROSESSIN HENKILÖSTÖN OSAAMISEN KEHITTÄMINEN

Tässä luvussa avataan Annantalon näyttelyistä vastaavan kulttuurituottajan työnkuva tekijän kokemuksen pohjalta ja pohditaan rooliin kytkeytyviä tehtäviä. Luvussa 5.2. esitellään kuratoriaalinen prosessi sekä hänen rooli näyttelyprosessin eri vaiheissa.

5.1 Annantalon kulttuurituottajan rooli näyttelyiden tuotannossa

Kulttuurituottajan rooli näyttelytyöntekijänä ei ole käsitteenä kattava tai yleinen. Esimerkiksi museoissa resursointi mahdollistaa työtehtävien jakamisen useammalle henkilölle. Helsingin kaupungin kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialalla on kuusi näyttelyistä vastaavaa kulttuurituottajaa. Annantalon lisäksi kulttuurituottaja on seuraavissa kulttuurikeskuksissa: Caisa, Stoa, Vuosaari, Malmitalo ja Kanneltalo. Näyttelyistä vastaavia kulttuurituottajia on lähes kaikissa Helsingin kulttuurikeskuksissa, mutta näyttelyiden tuottamisen lisäksi työnkuvaan on sisällytetty myös muita tehtäviä. Ainoastaan Annantalossa kulttuurituottajan pääasiallinen tehtävä on näyttelyiden tuottaminen. (Helsingin kaupunki 2021; Museoliitto, 2021)

Annantalossa näyttelyiden tuottajan työnkuvaan on aiemmin sisällytetty myös muita tuotannollisia tehtäviä. Näitä ovat olleet vastuu Annantalon pihasta ja erilaisten tapahtumien ja hankkeiden tuotannosta. Vuonna 2021 työnkuva muutettiin käsittämään ainoastaan näyttelyiden tuotannon (Jakomo.fi 2021). Annantalon näyttelyiden toteutukseen vaikuttavat Helsingin kaupungin, lastenkulttuurikeskusten liiton ja henkilökunnan yhteisesti sovitut strategiset tavoitteet, arvot ja teemat (Annantalon toimintakertomus 2020). Tehtävänkuvauksen selkeyttäminen edistää mahdollisuuksia toteuttaa laajempia näyttelykokonaisuuksia tulevaisuudessa.

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto (LAKU-liitto) määrittelee lapsille ja nuorille suunnatun näyttelytoiminnan tavoitteiksi nostaa esille lasten tuottamaa taidetta sekä tuoda lasten ulottuville ammattitaiteilijoiden taidetta ja muihin kulttuuri-ilmiöihin liittyviä näyttelyitä (Setälä, Tiainen-Niemistö & Vesikansa 2016, 14). Näyttelyiden tuottajan tehtävä LAKU-liiton jäsenkeskuksen edustajana on edistää näitä tavoitteita. Pienille lapsille suunnatuissa näyttelyissä tärkeä lähtökohta oli varmistaa materiaalien kestävyys, turvallisuus, leikillisuus, tilallisuus ja lasten kokema muutos. (Puhakka 2020) Rakennusteknillinen osaaminen on tärkeä osa Annantalon tuottajan tehtävää. Turvallisen näyttelytilan toteutuksessa huomioitavia asioita

ovat muun muassa näyttelyn ripustus ja siihen käytettävät materiaalit, joiden tulee tukea lasten ja nuorten kokemusta. Lisäksi näyttelyiden tuottajan on kyettävä viestimään lapsille, nuorille ja heidän perheilleen sisällöistä niin, että erilaiset lukutaidot on otettu huomioon. Näyttelyiden tuottajan tulee kyetä laajaan yhteistyöhön Annantalon muiden asiantuntijoiden kanssa.

5.2 Kuraattorin rooli näyttelyiden tuottamisessa

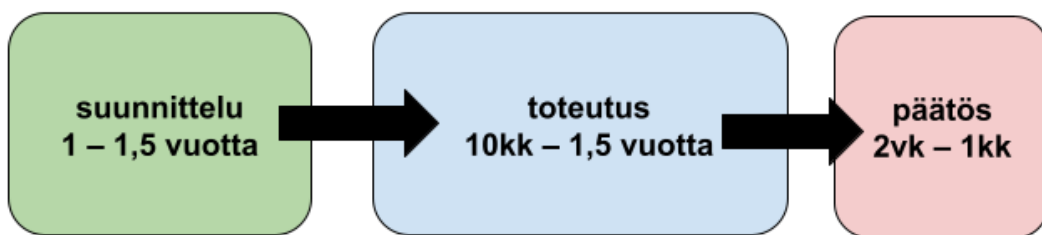
Historiallisesti kuraattorin rooli museoinstituutioissa on ollut tutkijana, kokoelmien kehittäjänä ja taiteen vaalijana. Näiden työnkuvien kautta kuraattori on luonut uusia näyttelykokonaisuuksia pohjautuen erikoistumisalaansa sekä instituution hallinnassa olevaan kokoelmaan. Kuraattori organisoii esimerkiksi taidemuseoissa ja taidegallerioissa esitettäviä taidenäyttelyitä. 1980-luvulta lähtien kuraattorinimike vakiintui Suomessa taidenäyttelyn järjestäjäksi. Kuraattorin toimintaan ja ammattitaitoon vaikuttavat monet tekijät lähtien koulutuksesta ja työkokemuksesta, mutta myös omat mieltymykset ja tavoitteet. Poliittinen suuntautuneisuus ei saisi vaikuttaa kuraattorin toimintaan, mutta saattaa kuitenkin heijastua hänen kiinnostuksen kohteisiin. Työhön vaikuttavia tekijöitä voidaan kuvata kuraattorin taiteelliseksi identiteetiksi. Kuraattori tutkii laajasti ympäröivää maailmaa, siihen liittyviä ideologioita, uskomuksia sekä monimutkaisuutta. Hänen tehtävänä on tuoda näyttelyn muodossa kokoelman tai sen ulkopuolelta kuratoidun kokonaisuuden kautta esiin tätä monimutkaisuutta yleisöä kiinnostavalla tavalla. (Love 2010, 5; Karttunen 2015; Puhakka 2020; Kiljunen 2015, 39)

Nykypäivänä kuraattorin rooli on laajentunut entisestään. Taidemuseon tai instituution ulkopuolella toimivalla kuraattorilla on kokoelman lisäksi oman erityisalan ammattitaito. Sen puitteissa kuraattori vaalii ja luo uusia näyttelykokonaisuuksia. Usein taidemuseon tai muun instituution ulkopuolella toimivalta kuraattorilta odotetaan, että hän tekee taiteesta viihdettä massoille ja luo myös pedagogisia kokonaisuuksia näyttelyyn liittyen. (Roos-Browne 2013) Suuressa taidemuseossa pedagogisten kokonaisuuksien luomisessa kuraattorilla on tukenaan esimerkiksi museolehtori, amanuenssi ja yleisötyötiimi. Tämä tilanne luo paineita vapaalla kentällä toimivalle kuraattorille. Nykypäivänä kuraattorin rooli pitää usein sisällään koko tuotantoprosessin taiteellisten päätösten lisäksi. Tämä tuo tehtävän lähemmäksi kulttuurituottajan roolia ja sisältää usein rakennusteknisen osaamisen, joka esimerkiksi museossa kuuluu museomestarin työnkuvaan. Nykyisin kuraattorit toimivat entistä tiiviimmin taiteilijoiden kanssa valmentajana ja avustajana, mikä tekee mahdolliseksi taiteilijan vision tuomisen osaksi kuratoitua kokonaisuuksia. (Love 2010, 24-26; Karttunen 2015; Puhakka 2020).

Tekijän kokemukset kuraattorina Annantalon näyttelyissä tukee tätä näkemystä. Taiteilijoiden tukeminen sekä tietynlainen valmentaminen on osoittautunut tärkeäksi osaksi työtä erityisesti, kun nykytaidetta tuodaan esille lastenkulttuurin kontekstissa.

Yksittäisen näyttelyn kuratoriaalinen prosessi on varsin samanlainen taidemuseossa ja vapaalla kentällä. Suurin ero on henkilöstöresursoinnissa. Näyttelyprosessiin kuuluu kolme päävaihetta: suunnittelu, tuotanto ja päätös. Näyttelyprosessin kesto on suoraan yhteydessä kontekstiin, johon näyttely suunnitellaan. Lisäksi esimerkiksi rahoituksen hankinnan tai sopivan näyttelytilan löytäminen vaikuttavat prosessin keston. Näyttelyprosessi kuraattorin osalta kaikkineen kestää suunnittelusta näyttelyn avautumiseen noin 1-3 vuotta. Kolmannen sektorin, yksityisen ja julkisen sektorin näyttelykierto suunnitellaan yleisesti vuodeksi kerrallaan. Taidemuseot suunnittelevat näyttelyt jopa kolmeksi vuodeksi eteenpäin. Kolmannen sektorin gallerioissa kuraattorin korvaajana toimii esimerkiksi näyttelytoimikunta, joka kuratoi avointen hakemusten perusteella gallerian vuosikellon. (Love 2010, 16-18, 23, 40; Liukkonen & Roine 2006, 8-13; Kiljunen 2015, 34-35)

Näyttelyprosessi: kuraattori

Kuvio 5: Kuraattorin näyttelyprosessi puolenvuoden tarkkuudella.

Kuraattorille tärkein näyttelyprosessin vaihe on suunnittelu. Hän toimii asiantuntijana tuomalla yhteen esimerkiksi eri taiteilijoita, joiden teoksista yhdessä koostuu kuraattorin näkemyksen mukainen aihekokonaisuus. Näyttelyprosessin suunnitteluvaihe on usein jo pitkällä ennen kuin näyttelytila on valittu. Tämä pidentää näyttelyn kuratoriaalista prosessia.

Suunnitteluvaiheeseen kuuluu ensisijaisesti alustavan konseptin löytäminen, jota kuraattori lähtee tutkimaan ja kehittämään. Tämä työvaihe voi kestää jopa vuoden ja voi edellyttää laajaa taustatutkimusta tulevan näyttelyn aiheesta, taiteilijoista, teoksista, teosten sijainnista, näyttely- ja studiovierailuja, yhteydenottoja eri taiteilijoihin ja instituutioihin, sparrausta kollegoiden kanssa ja alustavan näyttelytekstin kirjoittamista. Tämän vaiheen jälkeen käynnistetään lopullinen taiteilijoiden valintaprosessi, jonka kesto voi olla useita kuukausia. Työvaiheeseen kuuluu muun muassa alustavat neuvottelut eri taiteilijoiden kanssa erityisesti, jos taiteilijan

odotetaan luovan uuden teoksen näyttelyyn. Kuraattorin ja taiteilijan välisen luottamuksen rakentamiseen on tarpeen varata riittävästi aikaa. Samanaikaisesti kuraattorin tulee suunnitella itse näyttelyn esityspaikka ja sopivat yhteistyökumppanit. Lisäksi on syytä harkita, onko tarvetta ja/tai mahdollisuutta luoda näyttelystä useammassa tilassa kiertävä kokonaisuus. Näiden valmistavien toimien jälkeen kuraattori voi hakea avustusta ja yhteistyökumppaneita, joiden myötä näyttelyn toteuttaminen taloudellisesti tulee mahdolliseksi. Monissa tapauksissa kuraattori voi hakea avustusta myös suunnitteluvaiheen toteutukselle. (Love 2010, 16–22)

Toteutusvaiheessa kuraattorilla on tiedossa tila, jossa näyttely toteutetaan. Tässä vaiheessa käynnistetään käytännön tuotannolliset prosessit mukaan lukien aikataulut, sopimukset, lopulliset taiteilija- ja teosvalinnat, taiteilijoiden sopimukset ja budjetin laatiminen. Lisäksi sovitaan yksilöity markkinointi- ja viestintäsuunnitelma sekä siihen liittyvien materiaalien toimitusaikataulu. Joissain tapauksissa kuraattori hoitaa edellä kuvatut tuotannolliset toimet. Näin voidaan toimia, kun kyseessä on pienimuotoinen gallerianäyttely. Yhteistyössä suurempien organisaatioiden kanssa kuraattori vastaa lähinnä näyttelyihin liittyvien tekstien tuottamisesta, taiteilijoiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja tukevien markkinointikuvien valikoinnista, mutta vastaa harvoin kaikista tuotantoprosessin vaiheista. Teoslainausten tapauksissa lainausprosessin sopimiseen ja aikataulutukseen tulee varata kuukausia. Toteutusvaiheeseen kuuluu ripustussuunnitelman laatiminen, näyttelytekniisten puitteiden varmistaminen, yleisötyön suunnitteleminen ja vakuutukset. Kuraattori on mukana itse ripustuksessa, jolloin tapahtuu lopullinen tilallinen kuratointi, näyttelytekstit asetetaan paikoilleen ja kokonaisuus kootaan fyysiseen muotoon. Toteutusvaiheen ensimmäinen osa päättyy yleensä näyttelyn avaamiseen. (Love 2010, 23, 34-43, 53, 76, 84, 86)

Toteutusvaiheen toinen osa toteutuu näyttelyn ollessa käynnissä. Tämä sisältää esimerkiksi näyttelyn aikana tapahtuvien tuotannollisten prosessien loppuunsaattamisen muun muassa palkkioiden maksaminen taiteilijoille ja muille näyttelyyn liittyville. Kuraattorin rooliin voi tässä vaiheessa kuulua myös erilaisten yleisötyökokonaisuuksien toteuttaminen, kuten luennot tai kuraattorin näyttelykierros, josta on sovittu erikseen näyttelyä esittävän tahon kanssa. Kuraattori myös markkinoi näyttelyä omien kanaviensa kautta. Järjestäjän rooliin kuuluu näyttelyn markkinointi ja viestintä. Mikäli näyttely lähtee kiertämään, kuraattorin tehtäviin kuuluu tulevan ja tämänhetkisen näyttelytilan välinen aikataulujen sovittaminen ja kommunikaatio. Päätösvaiheessa näyttely sulkeutuu ja sen purku käynnistetään. Jos näyttely siirry uuteen tilaan, kuraattorin tehtävä on varmistaa, että kaikki teokset palautetaan taiteilijoille tai lainanneille tahoille. Kuraattori osallistuu näyttelyyn liittyviin palautuskeskusteluihin.

Kuraattorin tehtävänä on varmistaa, että rauhoittavalle taholle on laadittu loppuraportti. (Love 2010, 88-90)

6 NÄYTTELYPROSESSIN TAPAUSTUTKIMUS JA KYSELYTUTKIMUS

6.1 CASE: Poikkipolkuja ekologiaan -näyttely

Poikkipolkuja ekologiaan oli lapsille ja nuorille suunnattu näyttely Annantalon päägalleriatilassa 21.08.2020–14.2.2021. Näyttelyn loppuajankohtaa jouduttiin siirtämään Covid-19 poikkeusolojen takia useaan otteeseen niin, että viimeinen yleisölle avoin päivä oli 24.11.2020. Poikkeustilasta johtuen näyttelyä oli avoinna yleisölle loppuajankana ainoastaan virtuaalisten sisältöjen muodossa.

Näyttelyn ensimmäinen suunnitteluvaihe (kaavio 1) oli näyttelyn konseptointi ja se toteutettiin marraskuussa 2019. Näyttelyn alkuperäinen ajankohta oli 3.6.-31.10.2020 ja sen piti edustaa Annantalon *Inspired by Helsinki* Biennaali 2020 -ohjelmistoa. Suunnitteluvaiheeseen vaikutti Helsinki Biennaali 2020:n teema *Sama Meri*. Biennaalin kuraattorit Pirkko Siitari ja Taru Tappola kuvasivat teeman yhteen kytkeytymisen metaforaksi ja keskinäistä riippuvuutta tutkivaksi kokonaisuudeksi. Helsinki Biennaali jouduttiin koronaviruksen takia siirtämään vuoteen 2021. (Helsinki Biennaali 2021). Näyttelyn sisällön suunnitteluun vaikutti myös Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 vision valmisteluun liittynyt kehityspäivä Helsingin kaupungin kulttuurituottajille syksyllä 2019. Tilaisuudessa nousivat myös lopullisessa visiossa esitetyt teemoja kuten elinikäinen yhteys kulttuuriin ja sen mahdollisuudet toimia turvallisena ympäristönä vaikeiden asioiden kuten ilmastonmuutoksen käsittelyyn. (YKP Kehittämispäivä 2019)

Päätin toteuttaa näyttelyn kuratoriaalisena yhteistyönä Suomen Biotaiteen seuran kanssa. Yhteistyöneuvottelut käytiin marras/joulukuussa 2019. Näyttelyn kuratoreiksi valittiin Erich Berger (Biotaiteenseuran puheenjohtaja), Mari Keski-Korsu (biotaiteilija ja Biotaiteenseuran tuottaja) ja opinnäytteen laatija Anna Puhakka (Annantalon näyttelyiden kulttuurituottaja). Yhteistyö Biotaiteenseuran kanssa toteutettiin kulttuurituottajan taidealan verkostoja käyttäen. Joulukuussa 2019 solmittiin yhteistyösopimus, jonka jälkeen käynnistyi näyttelyn kokonaiskonseptin ja teeman suunnittelu.

Näyttelyn taiteilijat valittiin avoimen haun kautta. Haku oli avoinna tammi- ja helmikuussa 2020. Haun pohjaksi näyttelyn teemaa kuvattiin seuraavasti: “Näyttelyssä pohditaan asioita, joita ei voi havaita ihmisen aistein. Ajatusta voi lähestyä monella tavalla: pienenä, tärkeänä,

näkymättömänä, kokojen ja ekosysteemien suhteena, kaukaisuuteen ja koko maailmankaikkeuteen ulottuvana. Näyttelyn tavoitteena on tuoda nykytaidetta kaikkien – erityisesti lasten ja nuorten – ulottuville ja koettavaksi sekä hahmottaa maailman muutoksia tieteen ja taiteen yhdistävissä perspektiiveissä.”. Haussa etsittiin taideteoksia näyttelyyn ja näyttelykokonaisuutta tukevia lapsille ja nuorille suunnattavia työpajasisältöjä. (Suomen biotaiteenseura ry, 2020) Näyttelyyn tuli yhteensä 97 hakemusta.

Kuratointi toteutettiin helmi-maaliskuun taitteessa. Siinä yhteydessä kuraattoritiimi valitsi hakemuksista kahden taiteilijan teokset näyttelyyn ja kaksi työpajakokonaisuutta ohjelmaan. Hakemukset olivat pääosin laadukkaita ja edustivat mielenkiintoista taiteenkirjoa, mutta yhdessä ne eivät valitettavasti muodostaneet koherenttia näyttelyä. Tästä johtuen kuratoriaalinen ryhmä päätyi etsimään teoksia laajemmin ja viimeiset neljä taiteilijaa. Valinnoin haluttiin luoda lastenkulttuurin kontekstiin nykytaiteen näyttely, joka on taiteelliselta tasoltaan laadukas ja edustaa monipuolisesti erilaisia taiteellisia menetelmiä ja biotaidetta. Näyttelyvalinnoissa otettiin huomioon soveltuvuus näyttelyn kohderyhmälle 0–15-vuotiaat, teosten kestävyys ja näyttelytilan tekniset puitteet. Näyttelyn taiteilijoiksi valittiin Brandon Ballegnée (USA), Soichiro Mihara (Japani), Antti Tenetz (Suomi), Julia Lohmann (Saksa), Leena Saarinen (Suomi) ja Cecilia Jonsson (Ruotsi) (Suomen biotaiteenseura ry, 2021).

Näyttelyn seuraavat vaiheet ja aikataulut muuttuivat 17.3.2020, kun Suomi siirtyi valmiuslain nojalla sulkutilaan (Valtioneuvosto, 2020). Annantalo sulki ovensa vierailijoilla ja avasi ne kokonaisuudessaan elokuussa 2020. Annantalolla järjestettiin kuitenkin poikkeusrajoitteiden puitteissa normaalia kesätoimintaa ulkotiloissa. Poikkeustilan myötä kulttuurituottajan tehtävä laajeni johtavalla roolilla Virtuaalisesta Annantalosta, jonka tarkoituksena oli tarjota vinkkejä taiteen kohtaamiseen lapsille, nuorille ja erityisesti perheille. (Annantalo 2021)

Näyttely ripustettiin 10.-20.8.2020. Ripustukseen osallistuivat kuraattorit, kaksi näyttelyn taiteilijaa, tekniikan vastaava, tekniikan assistentti (siviilipalvelus), ja kaksi kesäharjoittelijaa. Annantalon tuottaja vastasi näyttelyn rakennusteknisestä toteutuksesta ja näyttelyn kuratoriaalisesta ripustuksesta yhdessä muiden kuraattoreiden kanssa. Näyttelyn avajaiset järjestettiin poikkeustilan säädökset huomioiden 20.08.2020. Näyttelyn avajaisiin osallistui kolme taiteilijaa. Muut kolme taiteilijaa eivät voineet osallistua johtuen matkustusrajoitteista.

Näyttelyn aikana toteutettiin erilaisia yleisötyökokonaisuuksia, maksettiin taiteilijoiden palkkiot ja tekijäkorvaukset sekä muut tuotantoon liittyvät kustannukset. Markkinointia jatkettiin näyttelyn aikana sosiaalisessa mediassa esimerkiksi SOME-vaikuttajien kirjoittamien arvostelujen kautta, lehtimainosten sekä radiohaastattelun kautta. Biotaiteenseura ja Annantalo markkinoivat näyttelyä aktiivisesti omilla SOME-kanavillaan.

Poikkipolkuja ekologiaan -näyttelyn yhteyteen suunniteltiin ja toteutettiin seuraavat yleisötyökokonaisuudet: esittelykierroksia suomeksi ja englanniksi sekä yksi Italiaksi (n. 15kpl), Waste Dreams -työpaja (Osana Lasten Designviikkoa) ja 6 Tapaa taiteilijat -videota (virtuaalinen toteutus). Näyttelykierrokset opasti Annantalon kulttuurituottaja sekä palkattu opas, joka toteutti englanninkielisten perheiden ja varhaiskasvatusryhmien näyttelykierroksia osana syyslomaviikkoa.

Näyttelykierrokset suunniteltiin yhteistyössä Annantalossa työskentelevän Mereca Victorzonin kanssa. Näin saatiin käyttöön hänen lähes kymmenen vuoden kokemus lapsille ja nuorille suunnatuista näyttelyopastuksista. Suunnittelussa otettiin huomioon eri-ikäiset lapset ja heidän ymmärrystasonsa sekä fyysisen liikkumisen edellytykset tilassa. Näin haluttiin tuoda lapsi fyysisesti taiteen sisään näyttelykierroksen aikana ja aktiivisesti osallistaa lasta ja perheenjäseniä näyttelykierrosten aikana. Näyttelykierrosten aikana tavoite oli käyttää aistillisia välineitä kuten merilevää koskettamiseen. Covid-19 tilanteesta johtuen tämä ei valitettavasti ollut mahdollista. Sen sijaan lapsia houkuteltiin käyttämään muita aistejaan kuten kuulo-, näkö- ja hajuaistia.

Kuva 1: Näyttelykierrosten aikana otettuja valokuvia (Elisabeth Vesanto)

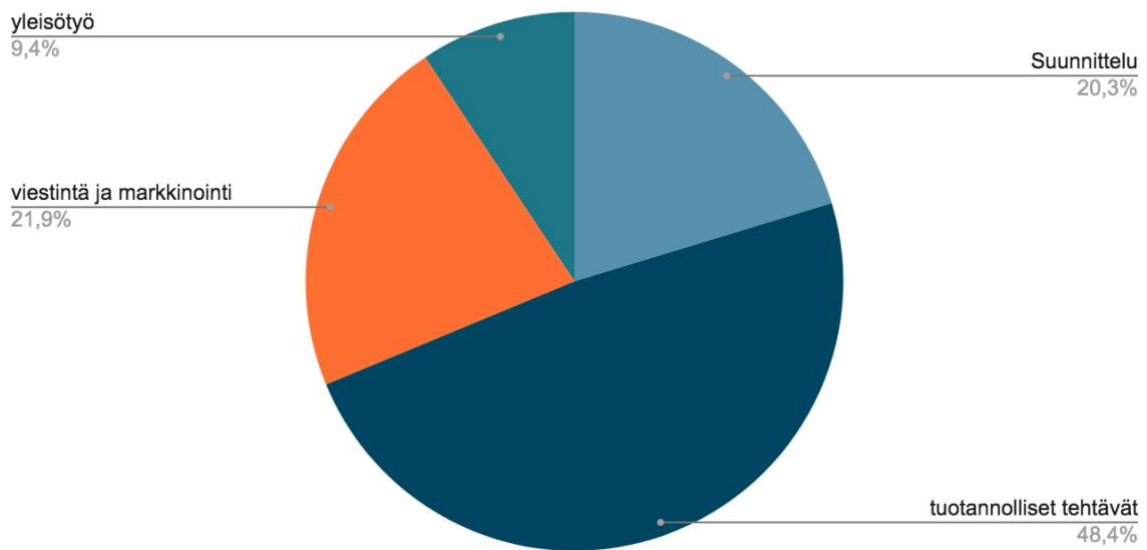
Näyttelykierroksia toteutettiin myös Annantalon taidekasvattajille, henkilöstölle ja kolmelle taideryhmälle. Kulttuurin viestintä- ja markkinointiosaston työntekijöille järjestettiin oma näyttelykierros. Tavoite oli johdatus näyttelyn teemaan, lastenkulttuurin kontekstissa tapahtuvaan näyttelyyn sekä näyttelyn sisällölliseen arvoon.

Näyttelykierrokseen osallistuvilta lapsilta kerättiin palautetta näyttelystä keskusteluin ja muun havainnoinnin kautta. Lasten vastaukset vaihtelivat ikäryhmien mukaan laajasti. Nuorimmat alle kouluikäiset osallistuivat näyttelykierroksille perheiden kanssa. Poikkeuksena oli yksi englanninkielinen varhaiskasvatusryhmä. Näyttelykierrosten toteutusta vaikeutti poikkeustilarajoitukset. Koska havainnointia menetelmänä ei käytetty osana laajempaa prosessin tutkimista en ole esitellyt sen tuloksia tässä kehitystyössä.

Tapaa taiteilijat -videot tuotettiin yhteistyössä taiteilijoiden kanssa. Useimmat taiteilijat kuvasivat itse videot ja siihen liittyvän materiaalin. Näyttelyn kulttuurituottaja yhdessä media-assistentin kanssa tekstitti (suom./engl.) ja editoi materiaalit. Videot ovat esillä Annantalon Facebook -kanavalla ja niitä mainostettiin myös Annantalon Instagramissa. Tavataan taiteilijasisältöjä tuotettiin kuusi kappaletta ja ne julkaistiin marraskuu 2020-helmikuu 2021 välisenä aikana. Videoita katsoi vuonna 2020 yhteensä 1332 ihmisiä. (Annantalon tilastopohja 2020)

Näyttelyn aikana suunniteltiin kiertonäyttelykokonaisuus ja siirrettiin näyttelyn kierto-oikeudet Biotaiteenseuralle. Näyttelyn purettiin helmikuussa 2021. Samalla järjestettiin

Näyttelytuottajan ajankäyttö Poikkipolkuja ekologiaan -näyttelyssä

Kuvio 6: Näyttelyiden tuottajan ajankäyttöä kuvaa kuvio pohjautuen Gantt-kaavion tietoon.

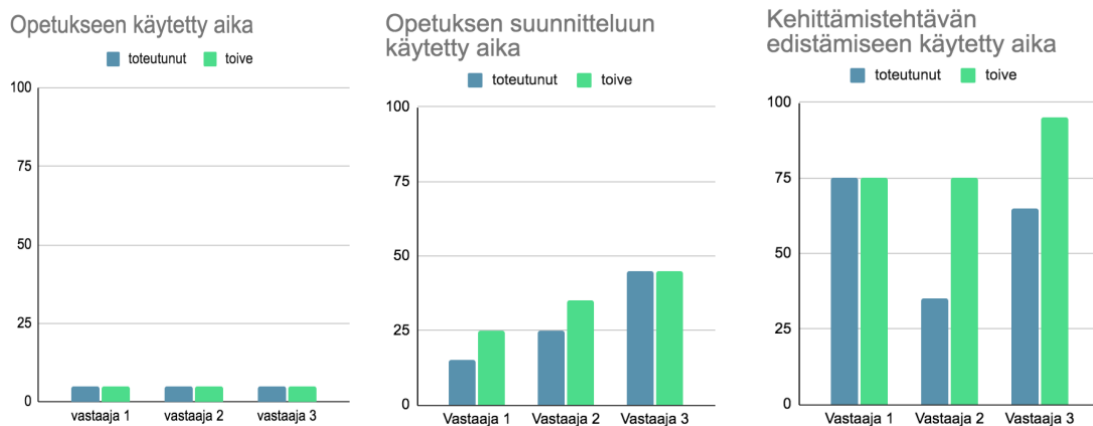
6.2 Kyselytutkimus Annantalon kehittäjäopettajien työnkuvasta

Annantalon kehittäjäopettajille suunnatussa kyselyssä kartoitettiin kehittäjäopettajien toimenkuva, siihen sisältyvät tehtävät sekä kiinnostus yleisötyön suunnitteluun ja tuottamiseen osana kaikille avointa toimintaa. Kysymyksiä esitettiin yhteensä 21 kappaletta (LIITE 3).

Ensimmäiseksi kyselyssä selvitettiin kehittäjäopettajien tämänhetkinen työajan käyttö ja heidän erityistehtävänsä. Kyselyn kysymykset 1–7 liittyivät tähän kokonaisuuteen. Tässä yhteydessä kysyttiin, paljonko aikaa käytettiin opetustyöhön, mikä ei kuulunut kehitystehtävään tai sen suunnitteluun. Tämän jälkeen kysyttiin kehitystehtävänsä edistämiseen käytetty aika. Tämän jälkeen kysyttiin, paljonko aikaa toivottiin voitavan käyttää edellä mainittujen tehtävien tekemiseen.

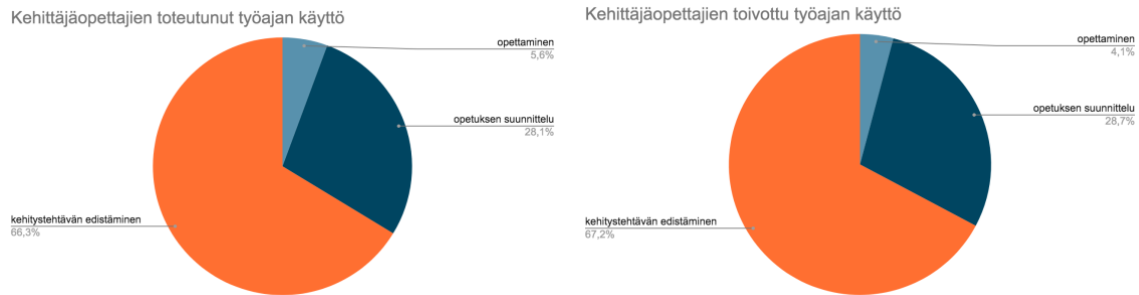
Vastaajat määrittivät omat erityistehtävät seuraaviin osa-alueisiin: 1) taiteidenvälisyys, tiimienvälinen vuorovaikutus 2) pienten lasten taidekasvatus 3) media- ja nykytaiteen projektisuunnittelu. Opetustyöhön, mikä ei kuulunut kehitystehtäviin, kehittäjäopettajat käyttivät 0–10 % työajastaan. Sen sijaan vastaukset opetustehtävien suunnitteluun käytetystä ajasta vaihteli huomattavasti eri kehittäjäopettajien välillä: 1) 10–20 % 2) 20–30 % 3) 30–40 %. Kehitystehtävän edistämiseen käytetty aika vaihteli vastaavasti: 1) 30–40 % 2) 60–70 % 3) 70–80 %.

Kehittäjäopettajat toivoivat voivansa käyttää aikaa opetustehtäviin (ei sisälly kehitystehtävään) 0–10 %. Sen sijaan opetuksen suunnitteluun toivoi kaksi vastaajaa 10 % enemmän kuin nykyisin käytetään (1) 20–30 % 2) 30–40 %) yhden katsovan nykyisen ajankäytön olevan toivomuksen mukaisen (3) 40–50 %). Kehitystehtäviin kaksi kehittäjäopettajaa toivoi voivansa käyttää 70–80 % työajastaan, mikä toisen osalta toteutuu nykyisellään. Yksi vastaajista toivoi voivansa käyttää kehitystehtävän edistämiseen 90–100 % kokonaistyöajastaan.

Kuvio 7: Vastaukset kysymyksiin 1–7 kaavioina. Sininen palkki kuvastaa toteutunutta työaikaa ja vihreä palkki toivottua työaikaa tehtävän toteutukseen. Kyselyn vastaukset on esitetty 10 % vaihteluvälin keskiarvoina.

Kehittäjäopettajien opetukseen käyttämät ja toivomat ajat olivat yhdenmukaiset kaikilla vastanneilla 0–10 %. Sen sijaan suunnitteluun käytetty aika kahdella kehittäjäopettajalla oli 10 % pienempi kuin toivottu ja yhden vastaajan käyttämä ja toivoma aika oli sama. On kuitenkin huomionarvoista, että jälkimmäinen vastaaja käytti opetuksen suunnitteluun 10–20 % enemmän aikaa kuin muut vastaajat. Kehittämistehtävään käytetty aika oli sama toivotun ja toteutuneen osalta ainoastaan yhden vastaajan kohdalla, mikä oli 60–70 %. Kahden muun kehittäjäopettajan ajankäyttö poikkesi merkittävästi kehitystyön edistämiseen toteutuneen ja toivotun ajankäytön osalta. Suurin ero toiveiden ja toteuman välillä oli vastaajalla 2 kehittämistehtävän edistämiseen käytetyn ajan kanssa. Kuvio 8:n kautta nähdään kuitenkin, että toivottu ja toteutunut työajan käyttö eri työtehtäviin pysyy pääosin hyvin samankaltaisena.

Kuvio 8. Kokonaistyöajan käytön toteuma ja toivottu työajan käyttö. Tulos on esitetty kehitysopettajien vastausten keskiarvona.

Kysymys 8 pyrki selvittämään kehittäjäopettajien mahdollisuus edistää kehitystehtäväänsä yli Annantalon tiimirajojen. Kysymykset 9 ja 10 olivat avoimia.

Kaikki vastaajat kokivat kysymyksiinsä käyttämäänsä omaa työpanostaan yli Annantalon tiimirajojen tapahtuvaan kehitystyöhön. Avoimet vastaukset oli muotoiltu seuraavasti:

“osallistunut esim. näyttelyä tuottavan tiimin työskentelyyn. antanut asiantuntija panosta myös sip tiimin hankkeeseen” - Vastaaja 1

“Osa eri tapahtumista ja osallistavista sisällöistä ovat osittain tehty yhteistyössä esim tuotantotiimin tai SIPTiimin kanssa.” -Vastaaja 2

“olen osallistunut kaikkien kolmen tiimin kautta toimintaan ja kehittänyt niiden välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta.” -Vastaaja 3

Vastaaja kaksi oli ainoa, joka vastasi kysymykseen 10, jossa kuvattiin, miksi tiimi rajojen yli tehtyä työ ei toteutunut:

“Tiimeissä on tuotettu sisältöjä melko suljettujen ovien takana, huomioimatta talossa jo oleva vahva osaaminen. Moni hieno yhteys ja sisältö on jäänyt toteuttamatta.” -Vastaaja 2

Kaikki kehittäjäopettajat katsoivat mahdolliseksi työskennellä muiden tiimien kanssa edistään kehitystehtäviään. Huoli siitä, että Annantalon tiimeissä ei pystytä käyttämään talon sisällä olevaa vahvaa osaamista nousi mahdolliseksi rajoitteeksi sujuvalle yhteistyölle.

Kysymykset 11 ja 12 liittyivät kehittäjäopettajien kiinnostukseen suunnitella ja toteuttaa yleisötyökokonaisuuksia Annantalossa ja kuinka paljon aikaa he olisivat valmiita käyttää näihin tehtäviin osana kaikille avointa toimintaa, kuten näyttelyt, festivaalit, tapahtumat, kesätoiminta, perhepäivät.

Kaikki kehittäjäopettajat arvioivat yhdenmukaisesti yleisötyön suunnitteluun ja toteutukseen käytetyn ajan, jonka he olisivat valmiita käyttämään. Ajankäytön määrä vaihteli merkittävästi

eri kehittäjäopettajien välillä: 1) 40–50 % 2) 90–100 % 3) 30–40 %. Vastausten keskiarvon perusteella työajasta noin 45 % olisi mahdollista käyttää yleisötyön kokonaisuuksien toteutukseen ja suunnitteluun.

Kysymyksissä 13–15 kysyttiin, olivatko kehittäjäopettajat jo toteuttaneet yleisötyönkokonaisuuksia osana Annantalon kaikille avointa toimintaa. Lisäksi pyydettiin kuvaamaan, minkälaisien kokonaisuuksien yhteydessä tämä tapahtui. Kysymys 15 antoi mahdollisuuden kertoa, miksi yleisötyön toteutukseen ei osallistuttu.

Kaikki kehittäjäopettajat olivat osallistuneet yleisötyön toteutukseen ja esittivät erilaisia toimintoja, joihin he olivat osallistuneet seuraavasti:

“työpajoja näyttelyihin liittyen, päiväkodeille suunnatun materiaalin suunnittelu näyttelyyn liittyen (myös työpajat, jotka eivät koronan vuoksi toteutuneet)”
–Vastaaja 1

“LUX Helsinki työpajat, Himantti, Teleportti, Utopistit, VR-koulutukset opettajille, Lasten Design viikon työpajat eskareille, Taiteiden tulevaisuuksiin työpajat, Hahmojen maailma, Merellinen lemmikki, Tulevaisuuden kaupunki, Kelp! ymym”. –Vastaaja 2

“loma-ajan työpajat syysloma, hiihtoloma, Annantalon Joulu, kesätoiminta, Sarupäivän työpajat, residenssi työryhmän yleisötyön aikatuluttaminen” –Vastaaja 3

Vastauksista nähdään, että kaikki kehittäjäopettajat olivat tehneet yleisötyötä erityisesti työpajoja osana erilaisia tapahtumia. Yksi vastaaja kertoi suunnitelleensa näyttelyihin liittyviä yleisötyön kokonaisuuksia varhaiskasvatuksessa oleville lapsille, mutta valitettavasti ne eivät toteutuneet Covid-19 takia. Toinen vastaaja oli toteuttanut työpajoja Kelp!- ja Tulevaisuus laboratorio -näyttelyihin. Koska kaikki kehittäjäopettajat olivat osallistuneet yleisötyön toteutukseen kysymykseen 15 ollut tarpeen vastata.

Kysymyksissä 16–20 kartoitettiin spesifisesti kehittäjäopettajien kiinnostusta osallistua näyttelyihin liittyvien yleisötyönkokonaisuuksien toteuttamiseen suunnittelun taidepedagogisista lähtökohdista. Vastauksissa pyydettiin myös ideoimaan, miten Annantalon näyttelyissä laadukasta yleisötyötä voitaisiin toteuttaa.

Kaikki kehittäjäopettajat olivat valmiita toteuttamaan ja suunnittelemaan taidepedagogisia yleisötyön kokonaisuuksia osana näyttelytoimintaa. Työaika taidepedagogisten

yleisötyönkokonaisuuksien suunnitteluun oltiin valmiita käyttämään seuraavasti: 1) 40–50 %, 2) 90–100 %, 3) 30–40 %.

Kysymykseen 18 kysyttiin, miten Annantalon näyttelyissä nykyistä paremmin voitaisiin toteuttaa laadukasta yleisötyötä. Kahden kehittäjäopettajan ehdotukset olivat seuraavat:

“pedagogi mukaan näyttelyn tuotanto prosessien alusta asti” –Vastaja 1

“Antaen ideointi, suunnittelu ja toteutusvastuuta talon taiteilija/taidekasvattajille joilla on vahva pedagoginen näkemys siitä miten talon näyttelyiden ja esitysten sisällöt voisi osallistavasta avautua lapsille, nuorille ja perheille. Kaikki voisi tapahtua yhteistyössä ohjelmatuotantotiimin ja näyttelyn taiteilijoiden kanssa. Poikkitieteellistä ja taiteellista osallistavaa sisältöä, joka painottuu yhteisötaiteeseen.” –Vastaja 2

Vastauksissa korostui pedagogin kanssa tehtävä yhteistyö, joka käynnistyisi näyttelyprosessin alkumetreillä. Vastaja 2 toi esiin tarpeen sitouttaa Annantalon taidekasvattajia mukaan prosessiin. Toteutustavaksi ehdotettiin poikkitieteellisen ja taiteellisen sisällön toteuttamista, joka tulisi suunnitella alusta lähtien yhteistyössä ohjelmatuotantotiimin ja näyttelyiden taiteilijoiden kanssa.

Kysymys 21 antoi vastaajille mahdollisuuden täydentää tai tarkentaa jotain aiempia vastauksiaan. Tähän osioon annettiin kaksi vastausta seuraavasti

“Ensimmäiset kysymykset olivat hassusti aseteltuja. Kaikki opetustyöni liittyy kehittämistyöhöni. Opetuksen määrät vaan ovat monesti muusta (yleisö) työstä pois. Semmoista. Kiitos” –Vastaja 2

“työtehtäväni on ollut hyvin laaja ja vaatinut rajaamista. Kehittämisalueessani on paljon ulottuvuuksia kuten esim organisaation kehittäminen, joka vaatisi pitkäjänteistä tiimienvälistä muutostyötä eikä ole ollut mahdollista määräaikaissuuteni aikana. Mutta paljon asioita on tullut eteen, joita tulevaisuudessa voidaan työstää.” –Vastaja 3

Vastaja 2 toi esiin kommenttinsa kyselystä. Hän koki, että kysymyksen asettelu ei huomionnut sitä, että kaikki hänen opetustyönsä liittyi hänen kehitystehtäväänsä. Hänen mukaansa opetustyö itsessään vei aikaa pois muilta tehtäviltä kuten yleisötyöstä. Vastaja 3:n vastauksissa avattiin tarkemmin työnkuvan eri ulottuvuuksia ja mainittiin määräaikaisuus yhtenä syynä, miksi kaikkia kehitystehtäviä ei ollut mahdollista edistää.

Kyselytutkimus tuotti kvantitatiivista tietoa työajan käytöstä ja sen toivotusta käytöstä. Avointen kysymysten vastauksissa kehitysopettajat tarkensivat vastauksiaan, kehitysehdotuksiaan ja

kokemuksiaan tehdystä kyselystä. Vastausprosentti oli 100. Tulosten perusteella kaikki kehitysopettajat olivat innokkaita suunnittelemaan ja toteuttamaan yleisötyönkokonaisuuksia tulevaisuudessa näyttelytoiminnan tukena. Ollessa halukas käyttämään 90–100 % työajastaan yleisötyön suunnitteluun ja toteutukseen.

Kaikki kehittäjäopettajat kokivat, että heillä on ollut mahdollista edistää omaa kehitystehtävää. Kehitystehtävän edistämiseen käytetty työaika oli 30–80 %. Vastajat toivoivat lisää aikaa kehitystehtävän edistämiseen, mutta olivat kiinnostuneita toteuttamaan tässä yhteydessä myös yleisötyön kokonaisuuksia. Opetustyön toteutukseen liittyvät vastaukset olivat yhteneväiset kaikilla vastanneilla toiveen ja todellisuuden kanssa. Opetuksen suunnitteluun käytetty ja toivottu aika vaihteli jonkin verran kehittäjäopettajien välillä. Kaksi toivoi enemmän aikaa suunnitteluun ja yksi oli tyytyväinen tämänhetkiseen tilanteeseen. Avoimissa kysymyksissä esitettiin ideoita laadukkaan yleisötyön toteutuksesta näyttelyissä. Niistä kävi ilmi tarve saada taidepedagogi mukaan näyttelyprosessin alkuvaiheista lähtien ja tarve tulevaisuudessa näyttelyiden kohdalla taidepedagogisen ja tuotannollisen työn yhdistämiseen.

7 AINEISTON ANALYYSI JA KEHITYSEHDOTUKSET

Tässä luvussa tarkastellaan tapaus- ja kyselytutkimusten tuloksia näyttelyprosessin, -käytäntöjen ja -tavoitteiden osalta kahdesta näkökulmasta: 1) Annantalon näyttelytilojen profilointi ja 2) näyttelyprosessi ja käytettävissä olevat resurssit. Analyysi perustuu aiemmissa luvuissa koottuun aineistoon sekä luvussa kaksi kuvattuihin Annantalon toimintaan, tavoitteisiin ja niitä ohjaavaan strategiaan. Lopuksi tehdään ehdotukset Annantalon näyttelyprosessin kehittämiseksi.

7.1 Annantalon näyttelytilojen uudelleen profilointi

Annantalon erityistehtävä on lastenkulttuurin edistäminen kehittämällä laadukkaita kulttuuri- ja taidekasvatuspalveluita lapsille ja nuorille. Tehtävä toteutetaan lapsilähtöisesti, tasavertaisesti ja kestävän kehityksen lähtökohdista. (Annantalon toimintasuunnitelma 2020, Helsinki 2021) Laajemmin Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 vision puitteissa tehtävänä on myös mahdollistaa kaikille helsinkiläisille yhteys taiteeseen läpi elämän, vaalia taidetta ja toimia sen mahdollistajana sekä taiteen kautta luoda ympäristö, jossa on mahdollista turvallisesti käsitellä jännitteitä ja uhkakuvia. (Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 visio, 2020, 3–5) Annantalon näyttelytilat profiloituvat tällä hetkellä julkisen sektorin näyttelytiloiksi, jonka takia niiden toimintaprofiili ovat verrattavissa kulttuurikeskusten näyttelytiloihin. Haasteena on, että kulttuurikeskusten näyttelyillä ei ole yksilöityä erityistehtävää. Annantalon erityistehtävän toteutusta on mahdollista tukea uudelleen profiloimalla näyttelytilojen toiminnalliset tavoitteet.

Annantalon näyttelytilat muodostavat 52 % kaikille aina avoinna olevista tiloista mukaan lukien ensimmäisen kerroksen päägallerian, toisen kerroksen kaksi pienempää galleriatilaa sekä suuren aulatilaa, joka toimii näyttelyiden käytössä ja esittää erityisesti lasten tekemää taidetta ympäri vuoden. Annantalon näyttelyillä tulee tuottaa laadukkaita palveluita kaikille avoimen toiminnan pääkohderyhmille: lapset, nuoret ja perheet. Kaikille avoimiin näyttelytiloihin tarvitaan kiinnostavaa ja mukaansatempaavia toimintaa. Näyttelyt ovat Annantalon toiminnasta ulospäin näkyvin osa. Tästä johtuen näyttelysisällöt ja -toiminta tukevat merkittävästi organisaation laajempia tavoitteita. Annantalon keskeinen sijainti luo erinomaiset edellytykset toimia merkittävänä näytteilleasettajana oman kaupungin asukkaiden lisäksi myös kansallisesti ja jopa kansainvälisesti.

Tässä luvussa Annantalon näyttelytilojen roolia tarkastellaan laajemmassa taidekentän kontekstissa ja pohditaan, miten toimintaa tulevaisuudessa tulisi profiloida. Toisin kuin Suomessa toimivissa yksityisen ja kolmannen sektorin gallerioissa Annantalon näyttelyt eivät toimi kaupallisista lähtökohdista. Ne eivät edusta yksittäistä taiteilijaa tai taiteilijaryhmää eivätkä pyri edistämään taiteen myyntiä. Näyttelyihin on ilmainen sisäänpääsy kuten gallerioissa. Annantalo on vuodesta 2020 lähtien maksanut näyttelyissä esillä oleville taiteilijoille tekijänoikeuskorvauksia, mitä myyntigallerioilta ei lakisääteisesti edellytetä. Näyttelysisältöjen valintaprosessit eroavat kolmannen ja yksityisen sektorin käyttämisestä, koska Annantalon valintoihin ei vaikuta taloudellinen tuotto taiteen myynnin tai näyttelyvuokran perinnän kautta. Nämä Annantalon roolin erityispiirteet verrattuna gallerioihin antavat hyvät edellytykset suunnitella sisällöt itsenäisesti ja organisaation tavoitteita tukeviksi.

Kuten museot Annantalo pyrkii laadukkain kulttuuripalveluin tukemaan alueellista vetovoimaa ja elinvoimaa omalla erikoisalallaan lastenkulttuurin parissa. (Museolaki 314/2019; Annantalon toimintakertomus 2020) Näistä lähtökohdista Annantalon näyttelytoiminta voidaan verrata museoiden näyttelytoimintaan. Suurin ero Annantalon ja museon välillä on, että Annantalolla ei ole systemaattisesti kehitettyä omaa kokoelmaa. Museolle kokoelma on lakimääräinen osa toimintaa. Annantalo omistaa muutamia pieniä näyttelykokonaisuuksia, mutta säilytystilojensa puitteissa laajemman kokoelman kartoittaminen ei ole mahdollista. Sen sijaan toimintojen tavoitteellisuuden, asiantuntijuutensa sekä profiloitumisen puolesta Annantalon toiminta on linjassa museovalioikunnan ja museolainsäädännön kanssa. Annantalo - kuten museotkin - tuottaa elämyksiä ja tietoa taiteen kautta, mahdollisuuksia luovuudelle, sivistykselle, identiteetin rakentumiselle ja muutosten ymmärtämiselle. (Museolaki 314/2019) Annantalolta erilaisten verkostojen osana on perusteltua odottaa osallistumista erilaisten kiertonäyttelyprosessien kehittämiseen. Tämä tukisi Annantalon tavoitteita profiloitua kansallisesti ja kansainvälisesti. Annantalon tulisi harkita lasten ja nuorten erityisasiantuntijuutensa pohjalta kiertonäyttelykokonaisuuksien konseptointia ja suunnittelua osana laajempaa näyttelytoimintaa.

Näyttelytilojen profilointiin sisältyvät myös palvelut, joita tilaa hallinnoiva taho tuottaa näyttelyiden ohella. Näyttelytoiminnassa tätä luonnehditaan yleisötyöksi tai oheisohjelmaksi. Kolmannen, yksityisen ja julkisen sektorin gallerioissa toteutetaan yleisötyökokonaisuuksia kuten taiteilijatapaamisia ja joissain tapauksissa luentoja ja työpajoja. Nämä eivät ole oleellisia näyttelytoiminnan suunnittelulle, vaan oheisohjelmaa tai näyttelyn markkinointia. Laadukas yleisötyö edistää organisaation ja kohdeyleisön välistä vuoropuhelua ja sen kautta organisaation

toimintaa. (Sorjonen & Sivonen 2015, 16) Museoalan erikoisasiantuntija Gail Ringelin mukaan yleisötyön tarve korostuu lapsille ja nuorille suunnatuissa näyttelyissä ja lisää merkittävästi heidän kokemuksiaan (Ringel 2015, 1–3). Annantalon toimintaan vaikuttavassa Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 -visiossa lasten mahdollisuus osallistua taidekasvatukseen ja kulttuuriharrastuksiin saavutettavasti ja matalalla kynnyksellä nähdään tärkeäksi (Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030, 2020, 22). Annantalon toimintaa olisi paikallaan edistää suunnittelemalla ja toteuttamalla laadukkaita yleisötyön kokonaisuuksia osana näyttelyprosessia. Vision mukaisesti Helsingin tehtävä on toimia taiteen mahdollistajana ja sen vaalijana. Kaupungin rahoittamien kulttuurilaitosten vastuulla on tarjota ammattitaiteilijoille alusta ja vahvistaa kaupungin kulttuuritarjontaa ja arvostusta (Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030, 2020, 4–5). Annantalon puitteet (tilat, sijainti, toimintamalli) toimia alustana taiteilijoille ovat erittäin hyvät ja tämä tulisi kytkeä tulevaisuuden kehityssuunnitelmiin.

Museoilla on usein pysyviä työpajatiloja. Annantalon taideluokat toimivat tässä kapasiteetissa, mutta yksikään niistä ei toimi jatkuvasti. Kävijöille avoin työpajatila mahdollistaa matalan kynnyksen toiminnan, mikä ei rasittaisi henkilöstöresursseja. Kuitenkin taidepedagogisen henkilöresurssin käyttö itsestään ohjautuvien työpajojen suunnitteluun mahdollistaisi laadukkaiden yleisötyön sisältöjen toteuttamisen osana kaikille avointa toimintaa. Työpajatilán valvomiseen voisi hyödyntää harjoittelijaresurssia. Annantalon tulisi harkita pysyvän työpajatilán muodostamista päägalleriatilán viereiseen taideluokkaan.

7.2 Näyttelyprosessit ja resurssit

Näyttelyprosessiin kuuluu kolme vaihetta: suunnittelu, toteutus ja päätös. Tapaustutkimuksen näyttelyprosessissa nämä vaiheet jakautuivat kulttuurituottajan osalta seuraavasti: suunnittelu 30 %, toteutus 67 % ja lopetus 3 %. Vastaavasti kuraattorin roolissa nämä tehtävät jakautuvat keskimäärin seuraavasti: suunnittelu 50 %, tuotanto 47 % ja lopetus 3 %. Suunnittelu on näyttelyprosessin keskeisimpiä tehtäviä. Siinä yhteydessä varmistetaan näyttelyn soveltuvuus organisaation strategiaan ja arvoihin. Suunnitelmallisuus luo edellytykset näyttelyn arvioinnille ja asetettujen tavoitteiden toteutumiselle (Liukkonen & Roine 2006, 8–10). Tapaustutkimuksen näyttely pyrki luomaan taiteen kautta tilán, jossa lapset ja nuoret voivat kohdata vaikeita ja monimutkaisiakin asioita turvallisessa ympäristössä (Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030. 2021, 4; Helsingin kaupunki, kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala 2020). Suunnitteluaika ei kuitenkaan tapaustutkimusnäyttelyssä ollut riittävä yleisötyön suunnitteluun, minkä kautta olisi voinut parantaa kohderyhmán palvelua. Suunnitteluun oli mahdollista käyttää muiden tuotannollisten

tehtävien ohessa kaksi kuukautta, kun tarve kuratoriaalisen prosessin onnistumiselle olisi vaatinut kuusi kuukautta. Näyttelyissä kohderyhmän palvelua voidaan parantaa pidentämällä näyttelyiden suunnitteluun varattavaa aikaa neljällä kuukaudella.

Helsingin kaupungin kulttuurikeskuksissa näyttelyistä vastaavilla kulttuurituottajilla on näyttelyiden lisäksi moninaisia työtehtäviä. Tammikuussa 2021 Annantalon näyttelyiden tuottajan työnkuvaa kohdennettiin sisältämään ainoastaan näyttelytoiminnasta huolehtimisen. Tämä työnkuvan muutos oli osoitus Annantalon tahtotilasta panostaa entistä laajemmin näyttelyihin osana sen ydintoimintoja. Näyttelyprosessia on mahdoton toteuttaa yhden henkilön resurssilla. Osa-alueet kuten kuratointi, tuotanto, yleisötyö, markkinointi ja viestintä sekä tekninen ripustus vaativat kaikki erityisosaamista. Annantalossa kaikille avoimista palveluista vastaa pääsääntöisesti ohjelmatuotantotiimi, mikä edustaa 8 % henkilöresursseista. Vastaavasti taideopetustiiimin resurssit kattavat 77 % kaikista henkilöresursseista. Kehitysopettajien kyselytutkimuksessa tuotiin esiin muun muassa seuraavat havainnot:

“Tiimeissä on tuotettu sisältöjä melko suljettujen ovien takana, huomioimatta talossa jo oleva vahva osaaminen. Moni hieno yhteys ja sisältö on jäänyt toteuttamatta.”

Tämän perusteella Annantalo pystyy nykyistä paremmin tuottamaan laadukkaita palveluita kohderyhmälleen hyödyntäen koko henkilöstön erityisosaamisesta ja varaamalla monipuolisemmin työpanosta kaikille avoimeen ja ilmaiseen toimintaan myös taideopetustiimistä.

Kuraattorin vastuulla on arvioida näyttelyyn soveltuva tematiikka ja taiteellinen kokonaisuus, jotka tekevät näyttelystä yleisölle saavutettavan. Kuraattorilta odotetaan myös ymmärrystä tilallisuudesta, kohderyhmästä, konseptien terävöittämisestä, taiteilijoiden tunnistamisesta, teosten valinnasta ja ymmärrys ripustusteknisestä toteutuksesta sekä käytännön tuotannollisista prosesseista. (Love 2010, 16-18; Karttunen 2020; Liukkonen & Roine 2006, 8) Annantalossa ei ole kuraattoria vaan toimenkuva on osa laajempaa kulttuurituottajan tehtäväkuvaa. Kuratoriaalinen osaaminen näyttäytyy siinä, miten prosessi ohjataan tuottamaan taidetta lasten ja nuorten tilaan. Yhteistyönäyttelyissä ulkopuolisten kuraattoreiden kanssa on Annantalon tuottajan tunnettava kuratoriaalisen prosessin vaiheet. Tuottajan tehtävänä on luoda ulkopuoliselle kuraattorille viitekehys, jonka pohjalta näyttelyssä toimitaan. Annantalon näyttelyiden tuottaja voi toteuttaa vaikuttavampia näyttelykokonaisuuksia ja toimia paremmin ammattikuraattoreiden kanssa, kun kuratoriaalinen näyttelyprosessi sisällytetään työnkuvaan.

Annantalon kehittäjäopettajat osallistuvat työssään erilaisten yleisötyön sisältöjen toteutukseen ja suunnitteluun. Kyselytutkimuksessa kävi selväksi, että kaikki kehittäjäopettajat halusivat tulevaisuudessa suunnitella ja toteuttaa näyttelyiden yleisötyötä. Yhteistyön merkitys taidepedagogien ja näyttelyistä vastaavan tahon kanssa kävi esiin seuraavissa vastauksissa:

“Antaen ideointi, suunnittelu ja toteutusvastuuta talon taiteilija/taidekasvattajille joilla on vahva pedagoginen näkemys siitä miten talon näyttelyiden ja esitysten sisällöt voisi osallistavasta avautua lapsille, nuorille ja perheille. Kaikki voisi tapahtua yhteistyössä ohjelmatuotantotiimin ja näyttelyn taiteilijoiden kanssa.”

“pedagogi mukaan näyttelyn tuotanto prosessien alusta asti”

Tapaustutkimus osoitti, että näyttelyiden tuottajan työpanos ei ole riittävä yleisötyön suunnitteluun ja systemaattiseen toteutukseen. Näyttelyiden suunnitteluun osallistuvaa työresurssia tulisi kasvattaa niin, että mittakaavaltaan tapatustutkimusnäyttelyn suuruisissa projekteissa varattaisiin yhden taidepedagogin aikaa 20 % suunnitteluvaiheessa näyttelyn yleisötyön suunnittelulle ja näyttelyn aikana kahden kehittäjäopettajan resurssista 20 % yleisötyön toteutukselle. Tämä edesauttaisi näyttelyiden yleisötyökokonaisuuksien onnistumista ja antaisi näyttelyiden tuottajalle mahdollisuuden keskittyä muihin erityisosaamista edellyttäviin tehtäviin näyttelyprosessin aikana.

7.3 Kehitysehdotukset

Tämän työn perusteella on tarpeen selkeyttää näyttelyiden roolia osana Annantalon toimintaa. Lisäksi näyttelyprosessia kehittämällä on mahdollista palvella entistä paremmin Annantalon kohdeyleisöjä ja edistää organisaation tavoitteita. Tämän työn yksilöidyt kehitysehdotukset ovat seuraavat:

Kehitysehdotus 1: Näyttelytilojen uudelleen profilointi

Annantalon näyttelytilojen toiminnalliset tavoitteet selkeytetään ja niitä kehitetään tietoisesti palvelemaan kaupungin asukkaita sekä alueella vierailevia. Näyttelytoiminnan suunnittelua kehitetään tukemaan organisaation tavoitteita ja edistämään Annantalon toimintaa alustana taiteilijoille. Annantalon toimintaan sisällytetään lapsille ja nuorille suunnattavien kiertonäyttelyiden konsultaatio osana laajempaa toimenkuvaansa. Annantaloon luodaan pysyvä ja kaikille avoin yleisötyöntila päägalleriatilan yhteyteen.

Kehitysehdotus 2: Näyttelyprosessin resursointi

Annantalon näyttelyprosessi kesto laajoissa näyttelyprojekteissa on noin kaksi vuotta. Tämän laajuisen kuratoriaalisen näyttelyprosessin suunnitteluun varataan kuusi kuukautta. Tuotannollisiin tehtäviin varataan vähintään kuusi kuukautta ennen näyttelyn avaamista. Yleisötyön suunnittelussa ja toteutuksessa näyttelyn aikana käytetään systemaattisesti taidepedagogeja. Taidepedagogit toimivat yhteistyössä näyttelyiden tuottajan kanssa ja toiminnalle luodaan ajalliset ja taloudelliset puitteet.

Kehitysehdotus 3: Yleisötyötiimin perustaminen

Annantaloon ehdotetaan yleisötyötiimin perustamista toimimaan ohjelmatuotantotiimin yhteydessä. Yleisötyötiimin ydintehtävä on edistää asiakkaiden sitoutumista ja tuottaa lapsilähtöisiä ja korkealaatuisia, organisaation tavoitteiden ja strategian mukaisia palveluja.

8 LOPUKSI

Tässä opinnäytetyössä selvitettiin Annantalon (lasten ja nuorten taidekeskus Helsingissä) toimeksiannosta, miten näyttelytoimintaa kehittämällä voidaan tukea organisaation tavoitteita, strategiaa ja arvoja sekä luoda paremmat puitteet kohderyhmien palvelemiseen.

Tutkimuskohteeksi valittiin näyttelytilojen profilointi sekä prosessin hallinnointi ja kehittäminen erityisesti näyttelyistä vastaavan kulttuurituottajan toimesta. Työssä kuvattiin tapaustutkimuksen näyttelyprosessiin liittyvät roolit sekä ajankäyttö. Lisäksi kyselytutkimuksella selvitettiin Annantalon sisäistä työnjakoa liittyen yleisötyön toteutukseen näyttelyprosessin aikana.

Tutkimuksen perusteella Annantalon merkitystä on tulevaisuudessa mahdollista vahvistaa entistä enemmän kehittämällä näyttelyprosessia ja kohdentamalla siihen riittävät resurssit. Johtopäätöksiin sisältyy kolme konkreettista kehitysehdotusta 1) näyttelytilojen uudelleen profiloiminen; 2) näyttelyprosessin selkeämpi resursointi laajoissa näyttelyprojekteissa ja 3) yleisötyöntöihin perustaminen.

Annantalo voi tämän tutkimuksen perusteella tuottaa mukaansatempaavia palveluita ja samanaikaisesti edistää strategisia tavoitteita osallistamalla henkilökuntaa ja erityisosaamistaan aiempaa laajemmin. Pitkän tähtäimen kehitysehdotuksena nousi esiin yleisötyöntöihin perustaminen palvelemaan helsinkiläisiä lapsia, nuoria ja perheitä osana kaikille avointa ja maksutonta toimintaa.

Tämä opinnäytetyö tuottaa työn tilaajalle uutta tietoa ja konkreettisia kehitysehdotuksia näyttelytoiminnan kehittämisen tueksi. Muiden kaupunkien vastaavanlaiset toimijat voivat hyödyntää tämän tutkimuksen kehittämis ehdotuksia omassa työssään. Lisäksi työ antaa kulttuuriorganisaatioille näkökulmia siihen, miten eri kaupunkiorganisaatiot voivat huomioida ylästrategian omassa kehittämistyössään ja toisaalta voivat omalta osaltaan tukea koko kaupungin laajempaa strategista onnistumista.

LÄHTEET

- 20|20 Business Insight Ltd., 2021. Gantt Charts – What are they? And why use them?. Viitattu 27.3.2021. <https://2020projectmanagement.com/resources/project-planning/gantt-charts--what-are-they-and-why-use-them>
- Annantalo, 2021. Virtuaalinen Annantalo. Viitattu: 8.3.2021
<http://www.annantalo.fi/fi/virtuaalinenannantalo>
- Annantalo 2021. Monien taiteiden Annantalo. Viitattu 1.3.2021.
<http://www.annantalo.fi/fi/talonesittely>
- Annantalon henkilöstö 2021. Annantalon nykyinen organisaatio 2021. Helsingin kaupunki. Ei julkaistu.
- Annantalon tilastopohja 2020. Annantalo. Ei julkaistu.
- Annantalon toimintakertomus 2020, 2020. Helsingin kaupunki. Ei julkaistu.
- Annantalon toimintasuunnitelma 2021, 2020. Helsingin kaupunki. Ei julkaistu.
- Gerald Mason, Erica, How Arts and Culture Can Help COVID-19 Anxiety, 2020. Verywell health. Viitattu 23.3.2021. <https://www.verywellhealth.com/creative-activities-covid-19-5083408>
- Helsingin kaupunki, 2021. Kulttuurin edistäminen ja Kulttuurikeskukset. Viitattu 6.3.2021.
<https://www.hel.fi/kulttuurin-ja-vapaa-ajan-toimiala/fi/palvelut/yleiset-kulttuuripalvelut>
- Helsingin kaupunki, 2021. Kulttuuri ja vapaa-aika. Viitattu 11.02.2021.
<https://www.hel.fi/kulttuurin-ja-vapaa-ajan-toimiala/fi/tietoa-meista/>
- Helsingin kaupunki 2021. Kulttuurikeskusten yhteystiedot. Viitattu 4.4.2021
<http://www.annantalo.fi/fi/yhteystiedot> , <http://www.caixa.fi/fi/yhteystiedot> ,
<http://www.kanneltalo.fi/yhteystiedot> , <http://www.malmitalo.fi/fi/yhteystiedot> ,
<http://www.stoa.fi/fi/yhteystiedot> , <http://www.vuotalo.fi/fi/yhteystiedot>
- Helsingin kaupunki, kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, 2020. Pirjetta Mulari Helsingin lastenkulttuuripäälliköksi Annantalon johtoon. 2020 Viitattu 15.12.2020.
<https://www.stinfo.fi/tiedote/pirjetta-mulari-helsingin-lastenkulttuuripaallikoksi-annantalon-johtoon?publisherId=60579873&releaseId=69896584>
- Helsingin kaupunki, kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, 2020. Poikkipolkuja ekologiaan - näyttely johdattaa biotaiteen keinoin syvempiin kysymyksiin ekosysteemistä, 2020. Viitattu 25.3.2021. <https://www.stinfo.fi/tiedote/poikkipolkuja-ekologiaan--nayttely-johdattaa-biotaiteen-keinoin-syvempiin-kysymyksiin-ekosysteemista?publisherId=60579873&releaseId=69885610>
- Helsinki Biennaali 2021. Sama meri. HAM. Viitattu 3.4.2021
<https://helsinkibiennaali.fi/sama-meri/>
- Jakomo.fi, 2021. Kulttuurituottaja, Helsingin kaupunki, Helsinki 2020. Työpaikkailmoitus. Viitattu 7.4.2021. <https://jakomo.fi/jobs/kulttuurituottaja-helsingin-kaupunki-helsinki/>
- Kulttuurituottajien kehityspäivä, 2019. Helsingin kaupunki. miten viitataan tapahtumaan?

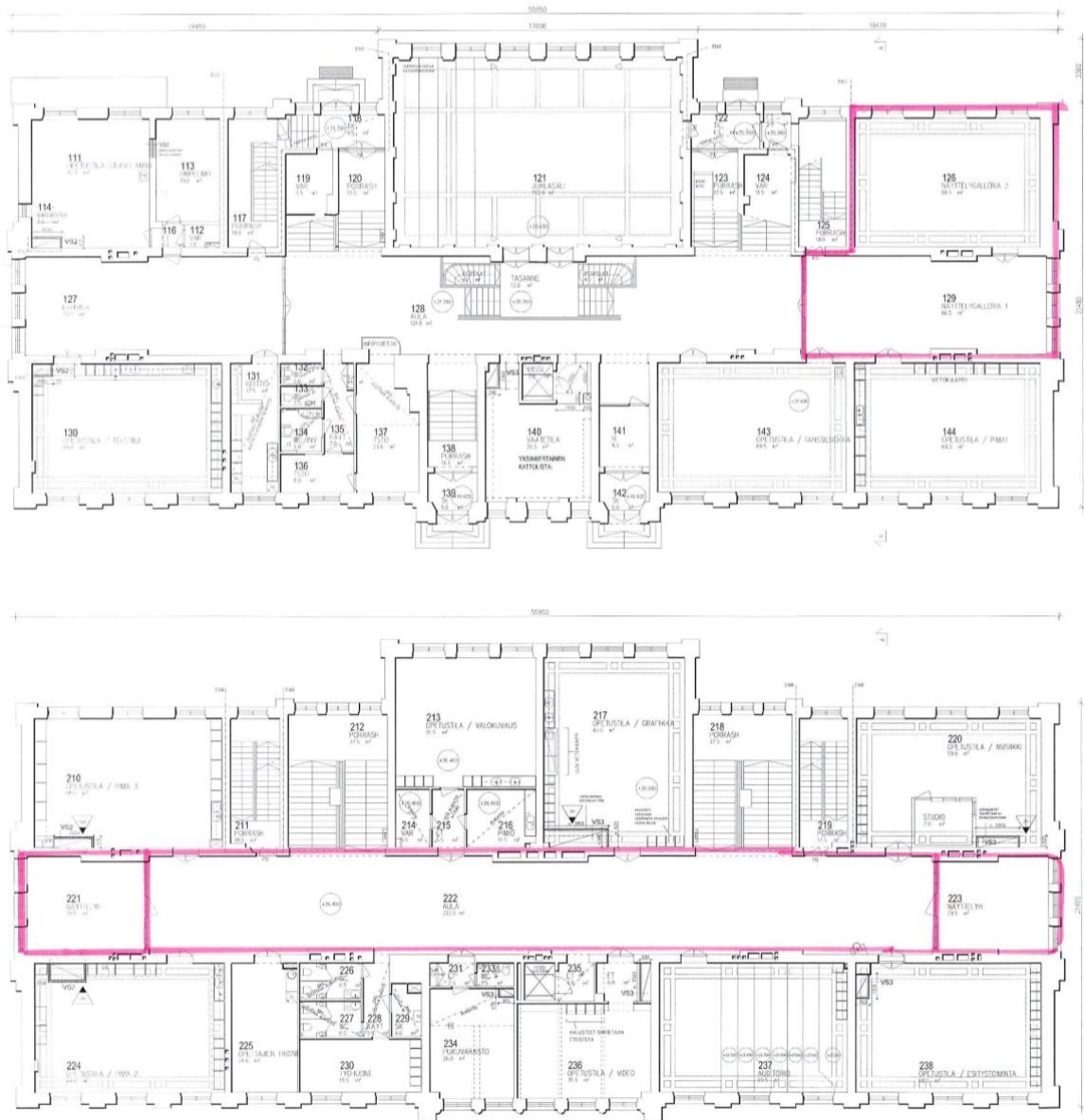
- Kaitavuori, Kaija & Roine, Miikka (toim), 2006. Mäkipeska, Marja & Liukkonen, Eija & Kaitavuori, Kaija & Rastas, Perttu & Roine, Miikka & Ryöppy, Petri. Näyttelyprosessin kuvaus. Taidemuseoalan kehitysyksikkö kehys. Valtion taidemuseo. Taidemuseoalan kehittämissyksikkö KEHYS, 2006. Museotyöntekijän käsikirjasto 4. Viitattu 1.3.2021 <https://docplayer.fi/5844474-Nayttelyprosessin-kuvaus-toim-kaija-kaitavuori-ja-miikka-roine-taidemuseoalan-kehitysyksikko-kehys-2006.html>
- Karttunen, Sari 2015. Kuinka tutkia kuraattorien esiinnousua ja roolia nykytaiteen tuotannossa? Taustaa taidesosiologiselle tutkimukselle. Helsinki: Tahiti 03/15. Viitattu 29.10.2020. <http://tahiti.fi/03-2015/tieteelliset-artikkelit/kuinka-tutkia-kuraattorien-esiinnousua-ja-roolia-nykytaiteen-tuotannossa-taustaa-taidesosiologiselle-tutkimukselle/>
- Kiljunen, Riikka 2015. Kuratoinnin historian ja kuraattorin roolin kehityksestä. Aalto-yliopisto Taiteiden ja suunnittelunkorkeakoulu Taiteen laitoksen Porin yksikkö Visuaalisen kulttuurin maisteriohjelma Taiteen maisterin opinnäyte 2015. Viitattu 30.10.2020. https://aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/16595/master_Kiljunen_Riikka_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Kuvasto, 2021. Hinnasto. Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry. Viitattu: 14.3.2021 <https://kuvasto.fi/hinnasto/>
- Laitinen, Liisa 2017. Näkökulmia taiteen ja kulttuurin terveysvaikutuksista. Sitra Viitattu: 23.3.2021. <https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-terveysvaikutuksiin/>
- Love, Karen, 2010. Curatorial Toolkit A Practical Guide For Curators. 2010 Legacies Now. Vancouver. Viitattu 1.3.2021. https://visualarts.net.au/media/uploads/files/Curatorial_Toolkit.pdf
- Museolaki 314/2019.
- Museoliitto, 2021. Meistä ja museoalasta. Kokoelmat. Viitattu 7.4.2021. <https://museoliitto.fi/museo-kokoelmat>
- Museoliitto, 2021. Meistä ja museoalasta. Museoiden työntekijät. Viitattu 28.3.2021. <https://museoliitto.fi/museoala-tyontekijat>
- Museoliitto, 2021. Meistä ja museoalasta. Näyttelyt. Viitattu 7.4.2021. <https://museoliitto.fi/museo-nayttelyt>
- MUU ry, 2020. jäsentiedotteet 01/2019-01/2020. MUU ry. Ei julkaistu.
- Mänttari-Butler, Alina (2010). Helsingin galleriakenttä, kentän muutokset ja positiot vuosina 1983-2009. Pro Gradu -tutkielma. Taidehistoria, Helsingin yliopisto. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/19563/helsinki.pdf?sequence=1>
- Nuorten taide- ja kulttuurivisio 2030 kanavalta Nuorten Helsinki., 2020. Kammonen, Niklas & Valtonen, Vili & Kortelainen, Efe & Loven, Luca & Paku, Rachel & Rautavuori, Noora. Rozza Dragoz, Street Soul Studio / Harjun nuorisotalo. Helsingin kaupunki. Viitattu 21.3.2021. <https://www.youtube.com/watch?v=PO9IOXGWWjA>
- Oikotie 2020. Annantalon johtaja, Helsingin lastenkulttuuripäällikkö Annantalo, työpaikkailmoitus. Helsingin kaupunki. Viitattu 10.11.2020 <https://tyopaikat.oikotie.fi/avoimet-tyopaikat/annantalon-johtaja-helsingin-lastenkulttuuripaallikko/1396738>
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2018. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. 5. painos. Helsinki: Sanoma Pro.

- Puhakka, Anna 2020. "Kuraattori voi olla kättilö, muusa tai henkilökohtainen valmentaja." Kuraattorin rooli kuvataidenäyttelyissä lapsille ja nuorille. Helsinki. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ei julkaistu.
- Puhakka, Anna, 2020. Lapsille ja nuorille suunnattujen kuvataidenäyttelyiden tuottamisen haasteet ja mahdollisuudet. Blogi postaus. Viitattu 1.1.2021 <https://kutuyamk20.blogspot.com/2020/03/lapsille-ja-nuorille-suunnattujen.html>
- Ringel, Gail 2005. Designing Exhibits for Kids: What Are We Thinking? Presented at the J. Paul Getty Museum Symposium. Boston Children's Museum. From Content to Play: Family-Oriented Interactive Spaces in Art and History Museums," June 4-5, 2005. Boston: Boston Children's Museum. Viitattu 12.11.2020 <https://www.getty.edu/education/symposium/Ringel.pdf>
- Roos-Browne, Erinn 2013. Is the Role of the Curator Evolving?. ArtsFwd. Viitattu 29.10.2020. <https://www.artsfwd.org/changing-curators/#:~:text=Curators%20create%20the%20soul%20that,with%20audiences%20on%20many%20levels.&text=In%20a%20way%2C%20these%20new,that%20works%20best%20for%20them>
- Setälä, Päivi & Tiainen-Niemi, Marjo & Vesikansa, Saara, 2016. Lastenkulttuurin laatukäsikirja. Toimitus Elina Kesäniemi. Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto. Painotalo trinket Oy 2016
- Sorjonen, Hilppa & Sivonen, Outi, 2015. Taide- ja kulttuurilaitosten yleisötyön muodot, laajuus ja tuloksellisuus. Cuporen verkkojulkaisu. Viitattu 1.10.2020. <https://www.cupore.fi/images/tiedostot/taide-jakulttuurilaitostenyleisotyomuodot17.4..pdf>
- Suomen Biotateenseura ry, 2021. Criss-Crossing Ecologies. Viitattu: 8.4.2021. <https://bioartsociety.fi/activities/criss-crossing-ecologies>
- Suomen Biotateenseura ry, 2020. OpenCall Art&Science exhibition at Annantalo. Viitattu 1.6.2020. <https://bioartsociety.fi/projects/solu-exhibitions/calls/open-call-art-and-science-exhibition-at-annantalo>
- Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto 2020. Liiton hallituksen uudeksi puheenjohtajaksi on valittu Tiina Susiluoto. Viitattu 2.2.2021 <https://lastenkulttuuri.fi/liitolle-uusi-puheenjohtaja/>
- Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto 2020. Strategia. Viitattu 12.3.2021. <https://lastenkulttuuri.fi/liitto/strategia/>
- Taide ja kulttuuri Helsingissä 2030 Työryhmän visio kaupungille ja kaupunkilaisille maaliskuussa 2020, 2020. Jakobsson, Leif; Kadambi, Gita; Knihtilä, Elina; Emmi Komlosi, Emmi; Laurio, Ulla; Lindfors, Sonya; Malmberg, Alksi; Mäki, Teemu; Mäkynen, Eeka; Nordberg, Sara; Tapio, Veli-Markus, 2020. sähköinen julkaisu osoitteessa: <https://www.hel.fi/static/liitteet-2019/KuVa/julkaisut/Taide-ja-kulttuuri%20Helsingissa%202030.pdf>
- Taidegalleriatilasto 2016, 2017. Pilottiselvitys suomalaisten gallerioiden toiminnasta ja tilastoinnista. Herranen, Kaisa (toim.). Helsinki: Frame Contemporary Art Finland. Viitattu 13.3.2021 <https://frame-finland.fi/tietoa-alasta/tilastot>
- Taidegalleriatilasto 2017, 2018. Malander, Johanna (toim.). Helsinki: Frame Contemporary Art Finland. Viitattu 13.3.2021. <https://frame-finland.fi/tietoa-alasta/tilastot>

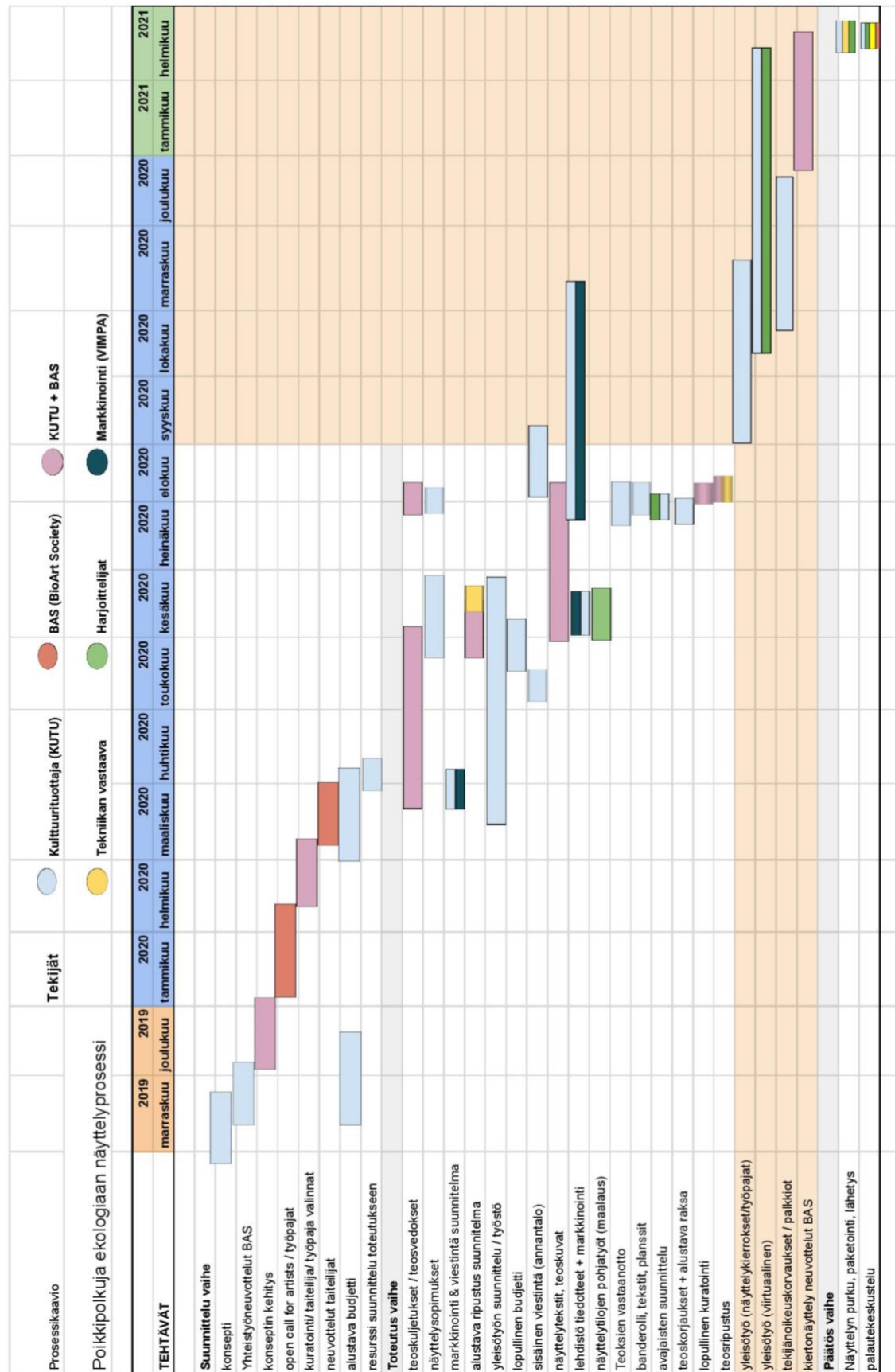
- Taidegalleriatilasto 2018, 2019. Salmenoja, Katri (toim.). Helsinki: Frame Contemporary Art Finland. Viitattu 13.3.2021. <https://frame-finland.fi/wp-content/uploads/2019/09/Taidegalleriatilasto-2018.pdf>
- Taidegalleriatilasto 2019, 2020. Salmenoja, Katri (toim.). Helsinki: Frame Contemporary Art Finland. Viitattu 13.3.2021. <https://frame-finland.fi/wp-content/uploads/2020/09/Taidegalleriatilasto-2019.pdf>
- Taiteitten tulevaisuuksiin – tulevaisuuskasvatuksen menetelmiä alakoululaisille 2019. Helsingin kaupunki, Kulttuuri ja vapaa-aika, Annantalo. Helsinki. Viitattu 2.3.2021 https://www.kultus.fi/sites/default/files/tukimateriaali/157/2019-12/taiteitten_tulevaisuuksiin.pdf
- Valtioneuvosto, 2020. Valmiuslain käyttöönottoasetukset eduskunnalle, 17.3.2020. Valtioneuvoston viestintäosasto. Viitattu: 8.3.2021. <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/valmiuslain-kayttoonottoasetus-eduskunnalle>
- Vapaavuori, Jan, 2021. Puhe kaupunginvaltuuston seminaarissa 4.2.2021: Kaupunkistrategian toteutuminen. Viitattu: 23.3.2021. <https://vapaavuori.net/2021/02/04/puhe-kaupunginvaltuuston-seminaarissa-4-2-2021-kaupunkistrategian-toteutuminen>
- YKP Kehittämispäivä 4.11.2019. Malmberg, Alex johtama kehitystyöpajat, Helsingin taide- ja kulttuurivisio 2020-2030. Helsingin kaupunki, kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala. Puhe ja työpaja.

LIITTEET

LIITE 1: Annantalon pohjapiirrokset, joissa näyttelytilat ovat merkitty vaaleanpunaisella.

LIITE 2: Gantt-prosessikaavio Poikkipolkuja ekologiaan -näyttelyn prosessista

LIITE 3: Kyselytutkimus: Annantalon kehittäjäopettajien työnkuva.

4/19/2021

Annantalon kehittäjäopettajien työnkuva

Annantalon kehittäjäopettajien työnkuva

Tämän kyselyn tarkoitus on kartoittaa Annantalon kehittäjäopettajien toimenkuvaa ja rooliin kuuluvia tehtäviä ja kiinnostusta yleistyöntuottamiseen osana työnkuvaa. Vastaa kysymyksiin ottamatta huomioon korona pandemiasta aiheutuneita muutoksia.

1. 1. Mikä on kehitystehtäväsi Annantalossa

2. 2. Kuinka paljon työajastasi kuluu opetustehtäviin, jotka eivät varsinaisesti ole osa kehitystehtävääsi?

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ 0-10%
- ☐ 10%-20%
- ☐ 20%-30%
- ☐ 30%-40%
- ☐ 40%-50%
- ☐ 50%-60%
- ☐ 60%-70%
- ☐ 70%-80%
- ☐ 80%-90%
- ☐ 90%-100%

3. Kuinka paljon aikaa haluaisit käyttää opetustehtäviin, jotka eivät varsinaisesti ole osa kehitystehtävääsi?

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ 0-10%
- ☐ 10%-20%
- ☐ 20%-30%
- ☐ 30%-40%
- ☐ 40%-50%
- ☐ 50%-60%
- ☐ 60%-70%
- ☐ 70%-80%
- ☐ 80%-90%
- ☐ 90%-100%

4. Kuinka paljon ajastasi menee opetuksen suunnitteluun?

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ 0-10%
- ☐ 10%-20%
- ☐ 20%-30%
- ☐ 30%-40%
- ☐ 40%-50%
- ☐ 50%-60%
- ☐ 60%-70%
- ☐ 70%-80%
- ☐ 80%-90%
- ☐ 90%-100%

5. 5. Kuinka paljon ajastasi haluat käyttää opetuksen suunnitteluun?

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ 0-10%
- ☐ 10%-20%
- ☐ 20%-30%
- ☐ 30%-40%
- ☐ 40%-50%
- ☐ 50%-60%
- ☐ 60%-70%
- ☐ 70%-80%
- ☐ 80%-90%
- ☐ 90%-100%

6. 6. Kuinka paljon aikaa käytät kehitystehtäväsi edistämiseen?

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ 0-10%
- ☐ 10%-20%
- ☐ 20%-30%
- ☐ 30%-40%
- ☐ 40%-50%
- ☐ 50%-60%
- ☐ 60%-70%
- ☐ 70%-80%
- ☐ 80%-90%
- ☐ 90%-100%

7. 7. Kuinka paljon aikaa haluaisit käyttää kehitystehtäväsi edistämiseen?

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ 0-10%
- ☐ 10%-20%
- ☐ 20%-30%
- ☐ 30%-40%
- ☐ 40%-50%
- ☐ 50%-60%
- ☐ 60%-70%
- ☐ 70%-80%
- ☐ 80%-90%
- ☐ 90%-100%

8. 8. Koetko, että sinulla on ollut mahdollisuus edistää kehitystehtävääsi yli tiimi rajojen Annantalossa?

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ kyllä
- ☐ ei

9. 9. Jos vastasit kyllä kerro miten olet kehittänyt toimintaa tiimi rajojen yli Annantalossa.

4/19/2021

Annantalon kehittäjäopettajien työnkuva

10. 10. Jos vastasit ei kerro miksi koet, että sinulla ei ole ollut mahdollisuutta kehittää toimintaa tiimi rajojen yli Annantalossa,

11. 11. Kuinka paljon työaika olisit valmis käyttämään yleisötyön suunniteluun osana Annantalon kaikille avointa toimintaa? (näyttelyt, festivaalit, tapahtumat, kesätoiminta, perhepäivät)

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ 0-10%
- ☐ 10%-20%
- ☐ 20%-30%
- ☐ 30%-40%
- ☐ 40%-50%
- ☐ 50%-60%
- ☐ 60%-70%
- ☐ 70%-80%
- ☐ 80%-90%
- ☐ 90%-100%

12. 12. Kuinka paljon työaika olisi valmis käyttämään yleisötyön toteutukseen osana Annantalon kaikille avointa toimintaa? (esim työpajojen vetäminen, virtuaaliset sisällöt, itsestään ohjautuva yleisötyö tms)

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ 0-10%
- ☐ 10%-20%
- ☐ 20%-30%
- ☐ 30%-40%
- ☐ 40%-50%
- ☐ 50%-60%
- ☐ 60%-70%
- ☐ 70%-80%
- ☐ 80%-90%
- ☐ 90%-100%

13. 13. Oletko osallistunut yleisötyön suunnitteluun osana kaikille avointa toimintaa?

Merkitse vain yksi soikio.

- ☐ kyllä
- ☐ Ei

14. 14. Jos vastasit kyllä kerro minkälaista yleisötyötä olet Annantalossa toteuttanut ja mihin toimintaan liittyen.

4/19/2021

Annantalon kehittäjäopettajien työnkuva

15. 15. Jos vastasit ei kerro miksi et ole toteuttanut yleisötyötä Annantalossa.

16. 16. Oletko kiinnostunut, osana työtehtävääsi, suunnitella yleisötyötä Annantalon näyttelytoiminnan tueksi?

Merkitse vain yksi soikio.

☐ kyllä

☐ ei

17. 17. Oletko kiinnostunut, osana työtehtävääsi, osallistumaan yleisötyön toteutukseen Annantalon näyttelytoiminnassa?

Merkitse vain yksi soikio.

☐ kyllä

☐ ei

18. 18. Miten Annantalon näyttelyissä voisi mielestäsi toteuttaa laadukasta yleisötyötä?

4/19/2021

Annantalon kehittäjäopettajien työkuva

19. 19. Olisitko kiinnostunut osallistumaan taidepedagogisten kokonaisuuksien suunnitteluun Annantalon näyttelyissä osana työkuvaasi?

Merkitse vain yksi soikio.

☐ kyllä

☐ Ei

20. 20. Jos vastasit kyllä kuinka paljon työaikaasi voisit kuvitella käyttäväsi tähän?

Merkitse vain yksi soikio.

☐ 0-10%

☐ 10%-20%

☐ 20%-30%

☐ 30%-40%

☐ 40%-50%

☐ 50%-60%

☐ 60%-70%

☐ 70%-80%

☐ 80%-90%

☐ 90%-100%

21. 21. Haluaisitko kertoa lisää tai tarkentaa jotain vastaustasi?

Google ei ole luonut tai hyväksynyt tätä sisältöä.

Google Forms

https://docs.google.com/forms/d/1AsyIkc1PLRad5ANg-xev194GbQhzNt42Crj-erKIr_4/edit

8/9

4/19/2021

Annantalon kehittäjäopettajien työkuva

https://docs.google.com/forms/d/1AsyIkc1PLRad5ANg-xev194GbQhzNt42Crj-erKIr_4/edit

9/9